

[Kirkeministeren.]

kommissionens forslag fornødne lovforslag er forelagt det høje ting.

Inddragelse af folkekirkens tjenestemænd under samme lov som statens tjenestemænd har nødvendiggjort en revision af den gældende præstelønningslov, hvorved bestemmelserne om folkekirkens tjenestemænds ansættelsesvilkår uddrages af loven, således at der tilbage alene bliver de regler af ikke-tjenestemandsretlig karakter, som loven indeholder, og som skal videreføres.

I det hermed fremsatte lovforslag er en sådan revision foretaget. Der er samtidig foretaget en modernisering af den tilbageblivende lovtekst og en noget anden systematisering heraf end den nuværende.

Da det er nødvendigt, at den hidtidige præstelønningslov ophæves ved tjenestemandsreformens ikrafttræden — efter forslaget pr. 1. juli 1969 — og at en ny lov om folkekirkens lønningsvæsen følgelig må have virkning fra samme dato, har man på grund af den korte tid, der bliver til rådighed til lovforslagets behandling, ikke stillet forslag om realitetsændringer af væsentlig betydning. Enkelte mindre ændringer, der har vist sig påkrævede i den daglige administration af reglerne, er medtaget i lovforslaget, til hvis bemærkninger herom jeg tillader mig at henvise.

Af væsentlig betydning er den foreslåede udgiftsfordeling mellem stat og folkekirke. Lovforslaget følger i så henseende de principper, der fastlagdes i 1958, således at statens tilskud til præsternes lønninger og pensioner fastsættes til 60 pct. af løn- og pensionsudgiften. I modsætning til den nugældende ordning foreslås det imidlertid fastsat, at denne udgiftfordeling skal omfatte alle løndele, herunder også dyrtidstillæg. Det tilsigtes herved at imødegå, at byrdefordelingen fremtidig udvikler sig til ugunst for statskassen, således som det siden 1958 har været tilfældet på grund af bestemmelsen i den nugældende præstelønningslovs § 73, nr. 15, hvorefter dyrtids- og overenskomstillæg til lønninger og pensioner udredes fuldt ud af statskassen. Det har ikke været muligt at opgøre, hvad dette med de foreslåede nye lønninger vil betyde af merudgifter for folkekirken. Efter det nugældende lønniveau er folkekirkens merudgift opgjort til ca. 15-16 millioner kr.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget til det høje tings velvillige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål om meddelelse af orlov til folketingsmand Poul Sørensen.

Formanden: Dersom ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at den ønskede orlov meddeles fra og med den 1. maj. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Spørgsmål om indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmand Poul Sørensen.

Formanden: Dersom ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at stedfortræderen indkaldes. (Ophold). Det er vedtaget.

Sognerådsformand Poul Nielsen vil heretter blive indkaldt som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 1. maj.

Formanden: Den næste sag på dagsordenen kan kun med tingets samtykke behandles i dette møde, men hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet.

Man gik da til:

Første behandling af forslag til lov om fornyelse af kollektive overenskomster på landbrugsområdet.

(Lovforslaget (nr. 245) findes i tillæg A. sp. 5053, fremsættelsen i tidenden sp. 6081).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Erling Dinesen: Det foreliggende lovforslag om tvungen voldgift tyder ikke ligefrem på, synes jeg, at regeringen har nogen heldig hånd, når talen er om en løsning af arbejdsmarkedets problemer. Vi er nu tilbage i en situation, som i alle tilfælde minder om den, vi oplevede for et års tid siden. Ganske vist er problemstillingen ikke den samme, men det drejer sig trods alt

[Erling Dinesen.]

om et indgreb i en konfliktsituation, som betyder, at en lovligt varslet arbejdsstandsning forbydes — efter nogle dages forløb, forstår jeg. Det sker til trods for, at statsministeren den ene gang efter den anden højtideligt har lovet, at arbejdsmarkedets parter selv måtte løse deres problemer.

Parterne på arbejdsmarkedet, og det gælder også landbrugsområdet, havde altså god grund til at regne med, at der ikke ville blive grebet ind. Jeg skal da gerne medgive, at der er helt særlige problemer i denne sag — problemer, som regeringen altså ikke har været i stand til at løse; derfor får vi dette voldgiftsforslag, som jeg straks vil understrege at vi må vende os imod. Der har, så vidt jeg kan skønne, været tale om en helt urimelig sammenkædning af overenskomstforhandlinger og problemer, der overhovedet ikke har noget med overenskomsterne at gøre. LO har været i den situation, at man har måttet væbne sig med en næsten englelig tålmodighed, mens landbrugets arbejdsgivere forsøgte at presse for mange millioner ud af regeringen som overhovedet muligt. Det er ganske urimelige forhandlingsvilkår, LO har haft, og jeg tror i øvrigt ikke, de blev bedre af, at landbrugsministeren på et tidspunkt blandede sig og gav gode råd til forligsmanden om tidspunktet for et mæglingforslags fremsættelse.

Vi står nu i den situation, at til trods for, at regeringen, så vidt jeg forstår, har tilbudt at betale, hvad et mæglingforslag, som bygger på forligsmandens skitse, vil koste, siger landbrugets arbejdsgivere nej, fordi man vil presse regeringen for yderligere 300-400 mill. kr., som altså ikke har noget med overenskomsterne at gøre. Her er i realiteten ikke tale om en normal arbejdskonflikt, men vel i højere grad om en konflikt mellem regeringen og hr. Anders Andersen eller en konflikt mellem regeringen og Landbrugsrådet og andre landbrugs-kredse — det er vel sådan, situationen er. Det er egentlig en ganske fantastisk forhandlingssituation, som regeringen nu åbenbart med forslaget vil belønne landbruget for ved at skåne det for den konflikt, man selv har lagt op til. Eller måske er det

sådan, at landbrugets arbejdsgivere har ment, at de risikofrit kunne sige nej til hvad som helst. Det er lidt svært at blive helt klar over det.

Der er ingen tvivl om, at befolkningen vil undre sig — måske ikke over, at konflikten skal stoppes, men at det først skal ske om en 8 dages tid. Det, regeringen har bedt om og fået opfyldt, er ønsket om en afvigelse fra fristerne ved første behandling. Det kunne egentlig være rart at vide, hvad der er den dybere årsag til dette spil, at konflikten, som man altså vil stoppe, skal træde i kraft og så stoppes om en 8 dages tid. Der er nogle, der stiller sig selv det spørgsmål, om der alligevel er tale om en straffeforanstaltning over for landbruget fra statsministerens eller fra regeringens side — en straffeforanstaltning, som altså også vil koste samfundet og arbejderne en hel del millioner. Det er et ganske mærkeligt spil, synes jeg, som her foregår, og jeg tror som sagt, at det er noget, som i høj grad vil undre befolkningen ud over landet.

Men det ændrer ikke noget ved den kendsgerning, at vi nu er nået frem til efter min mening helt uholdbare tilstande på dette område. Det er ganske urimeligt, om de metoder, som er anvendt i denne sag, skal føre til, at vi her i folketinget skal tvinges til at blande os i overenskomstforholdene. Jeg synes, det er meget beklageligt, at regeringen ikke har været i stand til at forhandle på en sådan måde, at landbrugets problemer — og ingen lægger jo skjul på, at der vitterlig er problemer — er blevet klaret på en fornuftig måde. Det kan naturligvis skyldes, at landbrugets folk ikke har været særlig forhandlingsvillige, og det kender jeg personlig lidt til. Men det kan også skyldes, at regeringen ikke har været dygtig nok, at regeringen måske ikke har været forudseende nok, at den ikke har haft tilstrækkelig autoritet.

Det er først og fremmest regeringens ansvar, når vi står i den situation, vi står i her i dag. Vi har nogle gange i de sidste 14 måneder diskuteret landbrugsproblemer her i folketinget; der har ikke manglet opfordringer til regeringen om at fremkomme med forslag til en langsigtet landbrugspolitik, men den har vi ikke hørt noget som helst om, til trods for at regeringen meget vel

[Erling Dinesen.]

var bekendt med, at denne forhandlings-situation, som man altså ikke mestrede, ville opstå.

Jeg vil gerne fastslå, at når forligsmændens udkast til mæglingforslag blev forkastet, skete det ikke i forligsinstitutionen, hvor den slags ting normalt sker, men på Axelborg. Det var overenskomstsituationen helt utedkommende forhandlinger, forhandlinger, som regeringen ikke magtede, der førte til, at landbrugets arbejdsgivere sagde nej til forligsmændens skitse. Vi er altså i den situation, at fordi regeringen må give op i forhandlingerne, skal arbejderne straffes med en tvungen voldgift, til trods for at forligsmænd efter månedlange forhandlinger klart har tilkendegivet, hvad han mener bør være det rimelige grundlag for de fremtidige løn- og arbejdsforhold inden for dette store overenskomstområde. Hvad vil det sige? Det vil igen sige, at statens uvildige forligsmand desavoueres af denne regering, som ikke selv har været i stand til at løse de opgaver, den var stillet over for i situationen. Sådan er forholdet i realiteten.

Jeg vil videre sige, at der i realiteten ligger et mæglingforslag på bordet, i alle tilfælde et endeligt og ultimativt udkast fra forligsmænd. LO har tiltrådt dette udkast, men landbrugets arbejdsgivere har sagt nej — som jeg sagde før, fordi man ikke kunne blive enig med regeringen; det var, så vidt jeg kan skønne, ikke på grund af skitsens indhold. Sådan er situationen, og derfor vil det være helt urimeligt, om lønmodtagerne på landbrugsområdet skal opnå mindre end det, man efter langvarige forhandlinger er nået frem til.

Jeg vil gerne gentage, at det først og fremmest må være regeringen, som har det tunge ansvar i denne sag, og jeg tror, man må regne med, at der kan ske ubodelig skade på dette arbejdsområde, fordi regeringen ikke har været i stand til at klare sin egen forhandlingssituation. Det bliver ikke nemt i de kommende måneder og år at tilvejebringe ro og tilfredshed på arbejdspladserne inden for dette område. Vi har allerede i dag fået en meget stærk tilkendegivelse fra slagteriarbejderforbundet, som protesterer imod den behandling, man har været ude for den ene gang efter den anden, og jeg tror som sagt, at man kommer ud for

meget store vanskeligheder som følge af det, der er opstået her.

Vi kan altså ikke gå ind for det foreliggende lovforslag; det vil være fremgået af de bemærkninger, jeg har fremført. Forslaget giver ingen sikkerhed for, at det, man forhandlingsmæssigt var nået frem til, bliver opnået. Sagen skal ifølge forslaget henvises til et fællesudvalg med en opmand, der reelt får den endelige afgørelse. Det er ganske vist anført, at der i udvalget skal tages hensyn til synspunkter og materiale, der er fremført under forhandlingerne, men det gælder også arbejdsgivernes synspunkter, og det gælder den afvisning af skitsen, som er sket ud fra motiver, der ikke har noget med forligsforhandlingerne at gøre overhovedet. Derfor har forslaget, så vidt jeg kan skønne, i uhyggelig grad slagside. Det rimelige måtte være, at mæglingsskitsen var blevet gennemført på normal måde. Jeg ved ikke, om regeringen selv mener, den kan være tjent med denne situation og denne udgang på forhandlinger, den selv har været inde i; jeg tror ikke, befolkningen ude omkring mener det.

Lad mig sige til slut: vi er modstandere af dette forslag om tvungen voldgift, som kun er fremkommet, fordi regeringen ikke selv var i stand til at klare de forhandlinger, en regering bør kunne klare.

Asger Jensen: Vi står nu atter i den beklagelige situation, at folketinget må beskæftige sig med overenskomstspørgsmål. Vi havde vel alle håbet, at de to parter på landbrugsområdet var nået til enighed, så de kommende dages arbejdskonflikt kunne have været undgået. Der skulle have været så meget større udsigt hertil, som landbruget jo havde fået stillet i udsigt, at dets svage økonomi ville blive stivet af med et beløb fra statskassen af samme størrelse som de forbedringer, en ny overenskomst måtte give lønmodtagerne på landbrugets område. Det gik ikke sådan. Natten til i går modtog vi meddelelse om, at de to parter ikke havde opnået enighed i tide, og at eksporten af landbrugsvarer og bybefolkningens forsyning med en række levnedsmidler dermed var bragt i fare. Som alle ventede, vedtog regeringen i den situation, at man måtte hindre i hvert fald en konflikt af længere varighed.

[Asger Jensen.]

Den 28. oktober 1965 fremsatte daværende arbejdsminister Erling Dinesen her i folketinget et forslag af lignende art som det, vi i dag har til behandling. Det drejede sig om radiotelegrafistkonflikten, og forslaget begrundedes næsten udelukkende med, at Englandseksporten var i fare. Vi står nu i en situation, hvor ikke blot Englandseksporten, men hele fødevarereksporten og bybefolkningens forsyning er truet gennem strejker og lockouter. Derfor er forventningen til regeringen om at få konflikten standset betydelig større, end tilfældet var, da den tidligere regering fremsatte sit forslag. Ikke des mindre har denne regering åbnet udveje for, at der kan blive mere tid til lovforslagets behandling, end det var tilfældet sidst. Det kan heller ikke være rigtigt, at parterne til enhver tid kan forhandle i bevidstheden om, at en konflikt ikke udbryder. Der er nu tid til at forhandle lovforslaget over nogle dage, hvis det skønnes nødvendigt. På den anden side kan forhandlingerne naturligvis fremskyndes, hvis det viser sig, at alt hurtigt kan klares op, og at der er bred enighed om den form, regeringen har valgt; men det tyder de udtalelser, vi har hørt af hr. Erling Dinesen, jo ikke på er tilfældet.

Hr. Erling Dinesen taler om en uheldig hånd fra regeringens side. For mig at se er der kun for regeringen én uheldig ting, og det er, at den ikke har en lige så saglig opposition i disse spørgsmål, som den tidligere regering havde; havde det været tilfældet, var det nok gået betydelig nemmere. Jeg ved ikke, hvad det er for et spil om frister, hr. Erling Dinesen taler om. Sidst, da vi havde et lignende forslag til behandling under den nuværende regering, havde socialdemokratiet givet dispensation fra fristerne, men fortrød det. Den situation behøver hr. Erling Dinesen ikke i dag at stå i; når man nu kun har bedt om at se bort fra fristen ved selve denne første behandling, er der jo næsten ikke tid til at komme til at fortryde det. Derfor synes jeg, at hr. Erling Dinesen kan være meget godt tilfreds med, at man ikke er gået længere.

Endelig kunne jeg godt lide at vide, hvornår det er blevet til en straf at indføre det, hr. Erling Dinesen nu kalder for tvungen voldgift. Var det også en straf, da den tidligere regering i en lang række tilfælde gen-

nemførte den slags ting, eller er det noget nyt, der er opfundet af hr. Erling Dinesen, at det nu er en straf, fordi man har en anden regering? Det kan næppe have ret meget med saglighed at gøre.

Der tales om slagside, om, hvilken af parterne der har fordel. Principielt ønsker jeg ikke at gå ind i denne diskussion, for jeg mener ikke, folketinget skal lovgive om selve løn- og arbejdsvilkårene; men med det apparat, som her bliver stillet til rådighed, vil jeg gerne have nærmere at vide, hvor det er, hr. Erling Dinesen tænker på at der skulle være slagside. I hvert fald er der da slet ikke tale om slagside mod lønmodtagerne.

Med dette forslag har regeringen taget det rette bestik af situationen. Folketinget har nu det instrument, som kan benyttes til at begrænse konfliktens varighed. Ingen ansvarlig regering ville have undladt at fremskaffe et sådant instrument.

Man kan så spørge, om regeringen har haft andre udveje til at give folketinget et sådant instrument. Det har regeringen efter vores bedste opfattelse ikke haft. Alle eller næsten alle her i salen er enige om, at folketinget ikke bør lovgive om lønnens højde, og at det i hvert fald slet ikke kan begynde at udarbejde en eller anden form for overenskomst med lønskala og alt, hvad dertil hører. Dette kommer nu til at foregå i et fællesudvalg, hvor de to parter under ledelse af en formand — man kunne i denne henseende også kalde ham en forligsmand — fortsætter bestræbelserne for at nå til enighed om de udestående problemer. Lykkes det ikke, kommer den uvildige formand stærkere ind i billedet; men de to parter har stadig mulighed for at føre deres synspunkter frem og få taget hensyn til dem i en forhandling. Fællesudvalget kommer herved til at virke som en forligsforsamling eller som et overenskomstnævn med parternes deltagelse, alt efter hvordan forhandlingerne udvikler sig. Man sparer den tidsmæssige opsplitning i et forhandlingsudvalg og et overenskomstnævn, som var indeholdt i et tidligere omtalt forslag. Man imødekommer parterne ved ikke at henvise problemerne til et nævn uden om de forhandlende organisationer, sådan som man har fundet det nødvendigt i visse tidligere konflikter.

Ligeledes må det betragtes som en imøde-

[Asger Jensen.]

kommenhed over for parterne, at man i lovforslaget udtrykkelig nævner, at det materiale, der har været fremme i forligsdrøftelserne hos forligsmanden, skal være stærkt fremme i fællesudvalgets forhandlinger. I forbindelse hermed kan der være god grund til at omtale den skitse, som LO havde accepteret at få videreført som mæglingsforslag, og hvis synspunkter altså nu kan tages med i betragtning i fællesudvalget, ligesom forslaget § 1 nævner, at overenskomsterne fornys med de ændringer, om hvilke der allerede er enighed.

Jeg har hørt røster om, at man blot kunne ophøje den omtalte skitse til lov. Det har regeringen været afskåret fra alene af den grund, at skitsen ikke er et mæglingsforslag. Det er også nok værd at bemærke, at den tidligere arbejdsminister i 1965 ikke blot havde en skitse, men et egentligt mæglingsforslag, som ganske vist var afvist af parterne; alligevel fandt den daværende regering og folketinget det nødvendigt at arbejde med et særligt udvalg eller nævn. Den løsning, man fandt dengang, med et særligt organ til at løse overenskomstproblemerne, blev vedtaget i enighed mellem de fire store partier her i tinget. Da forslaget denne gang drager parterne med ind i afgørelsen i stærkere grad end sidst, og da der om fornødent kan skaffes bedre tid til behandling, ville det klæde tinget, om vi denne gang nåede frem til samme brede enighed under udvalgsforhandlingen.

Til sidst blot et par ord om baggrunden for dette lovforslag. Regeringen har efter vor opfattelse optrådt klogt og rigtigt under forhandlingerne. Den tilkendegav i rimelig tid, at man ikke fra landbrugets side kunne forvente en sammenkædning mellem overenskomstforhandlingerne og de landbrugslove, der udløber til sommer. Det var et rigtigt standpunkt, og det må nok også lægges til grund i fremtiden. Folketinget er ikke bekendt med, hvor meget der var landbrugets arbejdsgivere og lønmodtagere imellem i den sidste forhandlingsomgang; men jeg gør opmærksom på, at de tal, der har været fremme rygtevis, drejer sig om et årsbeløb, der er mindre end én dags eksporttab under konflikten. Også dette underbygger efter det konservative folkepartis mening regeringens indstilling, nemlig at

folketinget må sørge for, at denne konflikt bliver af meget begrænset varighed.

Jens Peter Jensen (Sorø amt): Jeg tror, det blev hilst med stor tilfredshed i alle dele af befolkningen, at langt hovedparten af arbejdsmarkedets overenskomster har kunnet fornys for en 2-årig periode, uden at der har været etableret arbejdsstandsninger. Jeg nævner dette, fordi det er et forhold, som er med til at underbygge den udbredte opfattelse, at en arbejdsstandsning på landbrugsområdet vil være en urimelighed.

Jeg beklager, at det ikke har været muligt for parterne med forligsmandens bistand at nå frem til en fornyelse af overenskomsterne på arbejdsområdet. Nu er omfattende arbejdsstandsninger en truende realitet. Iværksættes denne lammelse af produktion og distribution, vil det meget hurtigt få særdeles følelige virkninger for befolkningens forsyning med levnedsmidler, selv om der er god vilje til at friholde visse områder. Videre vil arbejdsstandsninger ret omgående få ubehagelige følger for dansk eksport og valutaindtjening. Et tabt levnedsmiddelmarked lader sig kun i meget snævert omfang erobre tilbage. Landets valutasituation er i forvejen anstrengt, og det vil ikke være forsvarligt at belaste den yderligere gennem en arbejdskonflikt.

På denne baggrund kan venstre anbefale, at der tages politisk skridt til at forhindre en konflikt. Det er dette, som den højtærede arbejdsministers lovforslag tager sigte på. Om forslaget skal jeg kun sige, at også jeg skønner, at det er heldigt, at man her vil anvende et fællesudvalg fremfor en anden eventuelitet, nemlig et overenskomstnævn. Om enkeltheder i forslaget kan vi tale i det udvalg, der skal nedsættes.

Så må jeg i anledning af den ærede socialdemokratiske ordførers tale sige, at politisk burde det foreliggende lovforslag ikke give anledning til strid. Vi har alle sammen en fortid i disse anliggender. Lad det dog være os nok. Sværest er det måske for den tidligere arbejdsminister, selv om jeg synes, at det egentlig burde tilfredsstille ham, at den nuværende regering kan bruge et af hans gamle forslag.

For folketinget ville det måske have været bekvemmere, hvis der forelå et

[Jens Peter Jensen (Sørs amt).]

mæglingforslag, der kunne ophøjes til lov. Men der foreligger ikke et sådant mæglingforslag, og forligsmandens såkaldt ultimative skitse kan ikke anvendes i et sådant øjemed. Jeg forstår ikke, at den ærede socialdemokratiske ordfører, tidligere arbejdsminister, her vil stå og ringe med klokken om, at den skitse jo godt kunne bruges. Hr. Erling Dinesen ved, at en sådan skitse ikke må fjernes fra forligsinstitutionen, end ikke til folketinget. Jeg skal føje til, at hvis denne skitse i øvrigt havde udviklet sig til et mæglingforslag, som blev forkastet, ville det have været temmelig betænkeligt for folketinget at ophøje det til lov. Hvorfor? Fordi et sådant mæglingforslag ville gå væsentligt videre end de aftaler, der er truffet, og de mæglingforslag, der er vedtaget på det store arbejdsmarked. Det er jo det, der er årsagen til, at ikke begge parter kunne anbefale mæglingforslaget. Det ville have været betænkeligt for folketinget at gøre til lov, at man kunne gå videre end det, de øvrige parter havde forhandlet sig til rette om. Hvordan mon en tidligere arbejdsminister forestiller sig at forligsinstitutionens muligheder i fremtiden ville være, hvis man bar sig sådan ad?

Det er min opfattelse, at de politiske indgreb over for arbejdskonflikter bør foretages, enten før en arbejdsstandsning er en realitet, eller også så sent, at virkningerne af en konflikt er blevet åbenbare for den store offentlighed. Men jeg føjer til, at den sag, vi beskæftiger os med i dag, adskiller sig fra arbejdskonflikter på mange områder, vel ikke formelt, men reelt. Der er langt stærkere følelser knyttet til en standsning af levnedsmiddelproduktionen og til, at allerede fremstillede levnedsmidler går til spilde, end tilfældet er, når der er tale om måske at standse nogle maskinfabrikker. Det er mit skøn, at det vil være klogest af folketinget at søge gennemført en løsning hurtigst muligt. Det klogeste ville være at skabe en løsning, inden arbejdsstandsninger er blevet en realitet. Er konflikten først brudt ud, bliver hele situationen straks mere betændt.

Ad mærkelige kanaler er det bragt frem for offentligheden, at venstre skulle være imod en hurtig løsning. Jeg kan på mit

partis vegne udtale, at sådanne meddelelser savner ethvert grundlag. Venstre ønsker den hurtigst mulige løsning og vil ikke spare sig nogen anstrengelse for at fremme lovforslagets vedtagelse. Det har i tidligere situationer af den karakter, som nu foreligger, været muligt at handle hurtigere, end de foreløbige rammer for sagens behandling betinger, og det er op til folketingets partier at tilkendegive og afgøre, om sagens løsning bør fremmes.

Jeg hørte tydeligt den socialdemokratiske ordfører sige, at dette lovforslag kan man ikke stemme for. Må jeg spørge: hvad kan man så? Har man noget andet at stille op, eller vil man bare stemme imod? Må jeg spørge direkte: ønsker man, at konflikten skal forhindres igennem et lovmæssigt indgreb af den ene eller anden art, eller ønsker man det ikke? Det kan for de videre forhandlinger være ganske praktisk at vide.

Jeg anbefaler, at vi tager os sammen til at træffe en hurtig beslutning, og i denne sammenhæng vil jeg sige, at det af befolkningen i by og på land vil blive opfattet som noget ejendommeligt, at vi arbejder så langsomt, at konflikter etableres, når det dog er meningen, at vi vil standse eller forhindre dem. Lad os derfor afstå fra alt for mange Christiansborgsnørklerier i denne sag. Offentligheden har nemlig et ganske klart blik for, hvad realiteterne i denne sag er.

Jeg vil understrege, at det foreliggende lovforslag er neutralt i forhold til stridens parter. Det tager ikke standpunkt for den ene eller imod den anden. Det er i overensstemmelse med den hidtidige praksis, vi har haft her i folketinget. Og det er aldeles urigtigt, når den socialdemokratiske ordfører siger, at der er tale om ensidighed, at der er tale om at straffe arbejderne med tvang og vold og gift. Med den socialdemokratiske ordførers fortid vil jeg gerne sige til ham i en vending, der kan forstås, at den melodi dér, den er der ingen klang i, end ikke til en måske allerede skrevet 1. maj-tale.

Endelig skal jeg sige, at gennemførelse af lovforslaget betyder en faktisk ophævelse af den gennem mange år praktiserede sammenkædning af overenskomstforhandlinger og mere politisk-økonomisk betonedede forhandlinger landbrug og regering imellem.

[Jens Peter Jensen (Sorø amt).]

Så den side af sagen behøver vi ikke at fordybe os meget i her.

Samtidig understreger jeg, at lovforslaget kun løser en enkelt side af landbrugets problemer. Der skal nu hurtigt forhandles videre mellem landbruget og regeringen om øvrige spørgsmål, og jeg udtrykker håb om, at man snart kan finde frem til en rimelig løsning, der kan kaste en smule solstrejf ind over et erhverv, hvor mismod breder sig og allerede har sat sig tydelige spor i investeringer og i produktion.

Erik Hansen (Ålborg amt): Ingen ønsker vist på noget tidspunkt — og jeg tror, jeg kan tage alle partier her i det høje ting med — at gribe ind i arbejdsmarkedets forhandlinger. Men situationer som den foreliggende, hvor en overenskomst er udløbet pr. 1. april, kan nødvendiggøre, at man foretager sig ting, som man egentlig helst er fri for. Vi står nu i den situation, at forhandlingerne mellem arbejdsmarkedets parter er brudt sammen, og selv med en energisk bistand fra forligsmanden har et resultat ikke kunnet opnås. Statens forligsmand har måttet give op, og vi må nu erkende, at en landsomfattende arbejdskonflikt inden for landbrugsområdet står for døren.

Alle ved, både i tinget og ude omkring i landet, at når det drejer sig om en konflikt på landbrugsområdet, så må vi betragte det med den største alvor. Netop dette område er jo nu engang omgærdet med bestemte følelser, som madvarer nu engang er. Vi må her også gøre os klart, at der i høj grad er tale om, at en tredje part er med i sagen, en tredje part, der i høj grad bliver påvirket af, at en konflikt kan udarte mellem de to øvrige parter.

Om en sådan konflikt går i gang og får lov til at løbe, vil det ikke alene betyde et betydeligt økonomisk tab for landet — det betyder økonomisk tab, når eksporten af landbrugsvarer ikke når frem til de markeder, de skal afsættes på — i den periode, konflikten løber i, men det vil også komme til at betyde, at markeder, der er vundet med stor indsats fra erhvervenes side, kan blive beskåret eller gå tabt. Vi står jo for landbruget desværre i den situation, at der er lande nok, som producerer landbrugsvarer, og som er villige til at gå ind på vore

markeder. Også det skal med i overvejelserne, når vi betragter denne sag.

Når man taler om indgreb og man taler om, at ikke mange er begejstret for at foretage dem, så skal vi nok alligevel kaste et blik tilbage over skulderen og erkende, at man forholdsvis tit har foretaget indgreb over for arbejdsmarkedets parter, når folketinget fandt det nødvendigt.

Jeg kan — i øvrigt i lighed med de tidligere ordførere for henholdsvis det konservative folkeparti og venstre — ikke lade være med at minde hr. Erling Dinesen om, at det jo for ham er gamle, trådte stier. Det var socialdemokratiet, der 11 gange i en periode fra begyndelsen af halvtredserne og til 1968 foretog indgreb på arbejdsmarkedet. Det sluttede ganske vist meget hårdt i maj måned 1968, da vi havde konflikten inden for søfarten mellem styrmænd og radiotelegrafister på den ene og rederierne på den anden side. Men det står i hvert fald klart — vist for alle — at det, man her foretager sig, kan ikke være noget, som hr. Erling Dinesen er ukendt med; han er kendt med det håndværk.

Alle kredse i landet erkender, at landbruget har særlige afsætningsvanskeligheder. Erkendelsen af disse vanskeligheder var baggrunden for regeringens tilsagn om en særlig støtte til landbruget på 50 mill. kr. årligt for at klare en lønstigning til landbrugets medarbejdere i lighed med det øvrige arbejdsmarked. Nu blev det desværre ikke til en overenskomst, hvilket meget stærkt må beklages, og en lovgivning til at hjælpe parterne frem til en løsning er nødvendig.

Det lovforslag, som nu foreligger, går ud på at nedsætte et fællesudvalg bestående af tre fra lønmodtagerside og tre fra arbejdsgiverorganisationernes side plus en formand. Jeg vil gerne gøre den bemærkning vedrørende dette fællesudvalg, at her får man jo ikke et udvalg, som ensidigt står på den ene eller den anden side, men virkelig et fællesudvalg, som kan drøfte problemerne igennem, hvor begge parter er til stede ved forhandlingerne, hvor begge parter er med til at træffe en afgørelse. Jeg tror, det er en vældig god form, man her har fundet frem til, og jeg vil gerne understrege, at her er begge parter med.

Ifølge det, der har været fremme i pres-

[Erik Hansen (Ålborg amt).]

sen, var afstanden ved det forslag, som forligsmanden lagde frem, imellem parterne forholdsvis ringe, så man må vel have lov at forudse, at en endelig løsning må være nærliggende.

Der er grund til yderligere at beskæftige sig med, hvor hurtigt dette lovforslag skal køres igennem. Skal det nu køres igennem med den procedure, som er indledt her i dag, ved at der er givet dispensation til første behandling, skål det så køres igennem i folketinget på normal vis? Jeg vil gerne om det sige, at det radikale venstre er naturligvis interesseret i en hurtig løsning, hvis alle vil medvirke hertil. Det skal ikke komme til at skorte på det radikale venstre, hvis man her virkelig er indstillet på en hurtig løsning af dette problem.

Med disse bemærkninger skal jeg på det radikale venstres vegne anbefale lovforslaget til en hurtig behandling i tinget.

Aksel Larsen: Der kan herske tvivl om, hvorvidt denne forhandlings realitet er overenskomstforholdene for landbrugets og slagteriernes arbejdere, eller det er spørgsmålet om, hvad landbruget skal have af penge fra staten til støtteordninger, fordi regeringen ingen landbrugspolitik har. Vi har overvejet, hvad der skulle lægges mest vægt på i debatten; vi kom til det resultat på vort gruppemøde, at vi vel nok her ved første behandling måtte begynde med at beskæftige os med sagens formalitet, nemlig det fremsatte lovforslag, som er et forslag om tvungen voldgift i en arbejdskonflikt, og det er derfor, jeg er ordfører, men det udelukker ikke, at vi eventuelt senere kan sadle om for at lægge mere vægt på den anden side, på sagens realitet, og det passer mig i grunden meget praktisk, da jeg gerne skulle være på den anden side af Store-Bælt til et møde i aften.

Selv om jeg altså væsentligt skal beskæftige mig med spørgsmålet om konflikter, voldgift osv., så synes jeg alligevel, at regeringen, formodentlig repræsenteret ved stats-

ministeren, burde benytte lejligheden til at fortælle folketinget noget mere konkret om, hvad man hidtil har lovet landbruget. Hr. Asger Jensen fra det konservative folkeparti antydede jo, at det bl. a. var lovet landbruget, at hver øre, de skulle give i lønforbedringer, skulle de få refunderet af staten. Det vil vi gerne høre lidt mere om. Det var i øvrigt rart at få at vide, hvordan regeringen har tænkt sig at fastholde eller fravige statsministerens tidligere udtalelser om, at der ville ikke blive penge til landbruget ud over de hidtidige støtteordningers rammer.

Situationen er i øvrigt mærkelig. Forligsmanden har forhandlet med parterne og har en skitse til et mæglingforslag parat. Det er klart for alle, der ved, hvad det betyder, at han på ganske få timer kunne have udformet skitsen til et regulært mæglingforslag. Skitsen, som omfatter alle nødvendige detaljer, forelægges for de forhandlende parter; fagforeningsrepræsentanterne erklærer, at de er villige til at anbefale skitsen eller anbefale et sådant mæglingforslag, men repræsentanterne for landbrugets og slagteriernes arbejdsgiverforening siger nej, de vil ikke anbefale den.

Det er egentlig mærkeligt, når man nu ved — og jeg går ud fra, at hr. Asger Jensens ord står til troende — at landbrugets arbejdsgiverforening havde sikkerhed for, at det ville ikke komme til at koste — undskyld udtrykket — fem flade øre; regeringen ville betale.

Men så bliver det interessant, når man henholder sig til den begrundelse, der er givet offentligt — vi har læst det i aviserne, og vi har hørt det fra hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) i dag — nemlig at landbrugets arbejdsgiverforeninger ønskede at være solidariske med industrien, de kunne ikke finde sig i, at der blev givet bare én øre mere til landbrugets og slagteriernes arbejdere i lønforbedringer, end der var blevet givet til industriens arbejdere. Det er virkelig en mærkværdig begrundelse. Det er en mærkværdig begrundelse, dels fordi vi ikke kan

[Aksel Larsen.]

se sammenhængen, dels fordi det, man hidtil har hørt fra landbrugsorganisationerne, var, at de manglede penge, og at de egentlig gerne ville give deres folk nogle flere penge, hvis de havde nogle flere, men de havde dem ikke. Nu er det pludselig ikke et penge-spørgsmål, nu er det et principspørgsmål.

Men dernæst: landarbejderne er vel nok de dårligst lønnede arbejdere her i dette land, og hvad slagteriarbejderne angår, så har de indtil for ganske få år siden været rent ud sagt mishandlet overenskomst-mæssigt og lønmæssigt set, og det kunne vel ikke være urimeligt, om de fik en lille smule kompensation.

Under disse omstændigheder søger jeg at finde en fornuftig forklaring på dette, og jeg kan ikke komme til andet resultat, end at det ser ud, som om man fra landbrugets og slagteriernes arbejdsgiverfor-enings side har sagt nej til tanken om at fremsætte et mæglingforslag i overens-stemmelse med skitsen, fordi man vidste, at hvis man anbefalede et mæglingforslag og det blev vedtaget på arbejderside og forkastet på arbejdsgiverside, så ville det være svært for regeringen at komme uden om at ophøje mæglingforslaget til lov. Men når man sagde nej til at få fremsat et mæg-lingforslag, så var der ingenting, der kunne ophøjes til lov, og så kunne det godt være, man kunne benytte sit gode bekendtskab med regeringens partier til at få lavet en tvungen voldgift, som kunne formodes at ville give arbejderne mindre, end forligs-manden havde ment det rimeligt at give. Jeg kan desværre ikke finde nogen anden forklaring, selv om der måske er nogle, der synes, at den ikke lyder så pænt over for visse folk.

Under alle omstændigheder: socialistisk folkeparti er modstander af lovforslaget, modstander af den tvungne voldgift, man her kalder et overenskomstnævn. Jeg kan i øvrigt ikke være imponeret af den megen snak om, at det er dog mærkeligt, at tid-ligere har der fra socialdemokratiets side været gennemført noget tilsvarende, men nu vil socialdemokratiet ikke. Det er social-demokratiets sag. Vi har ved forskellige lejligheder stemt imod den slags, men jeg kan ikke lade være med alligevel at sige, at man kan ikke gå ud fra, at enhver situa-

tion, der formelt synes at ligne en foregående situation, hvad realiteten angår også er nøjagtig den samme som den foregående situation.

Så er der spørgsmålet om behandlingen og tempoet. Jeg har lyst til som hr. Erling Dinesen at spørge: hvad er det i grunden, der foregår her? Hvorfor kommer regeringen til folketingets partier og beder om at få dispensation fra de første frister, så man kan få en hurtig førstebehandling, og med-deler derpå, at regeringen ønsker — også venstres regeringsmedlemmer ønsker — at derefter skal det gå normalt, og der skal være en uges konflikt, før denne sag må være færdig?

Jeg kunne fristes til at sige: hvis de tre regeringspartier har en vilje til at gøre dette lovforslag til lov, så bliver det jo vedtaget, de har flertallet. Så kan social-demokratiet og socialistisk folkeparti stem-me imod; der er intet at gøre, og sådan set ville der altså ingenting reelt ske, hvis man kørte det igennem i eftermiddag. Det ville blive vedtaget alligevel, og det bliver ved-taget på onsdag.

Men regeringen ønsker altså, der skal være en uges konflikt. Der må man have lov til at spørge: hvad er årsagen til dette? Naturligvis, der kan være den primitive årsag, at man mener, at i løbet af nogle dage vil der være lidt mindre mælk i København og måske andre større byer, og så er det lettere at bilde befolkningen ind, at dette er en uhyre samfundsfarlig konflikt, og derfor må der gribes ind fra lovgivningsmagtens side. Den er jo ikke særlig samfundsfarlig hvad angår landets økonomi, for en uges konflikt, man må undskylde mig, en uges konflikt på det område, den kan ikke bevirke, at det går galt med valutaen, at vi ikke er i stand til at opfylde vore leveringsforpligtelser eller opretholde vore markeder det ene eller det andet sted uden for landets grænser.

Det kan være, det er noget sådant, selv om det er lige primitivt nok, men det kan også være det, som socialdemokratiets ord-fører har antydnet i sit spørgsmål, at der er nogen, der skal straffes, og jeg må sige, at den oplysende tale, som hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) her holdt, bekræftede i hvert fald berettigelsen af at have for-modninger i den retning. Han erklærede, at

[Aksel Larsen.]

indgreb bør foretages, enten før konflikten er blevet en realitet, eller når den har løbet et stykke tid — så vidt jeg forstod et ganske kort stykke tid — og han protesterede mod, at nu skal der være en uges konflikt, når man alligevel vil slutte det af. Han erklærede, at venstre er tilhænger af en hurtig løsning, og vil ikke spare nogen anstrengelser for at få fremmet sagen. Jeg ved ikke, om venstre er i stand til det. Statsministeren har over for partiformændene erklæret, at regeringen ikke ønsker den gjort færdig før på onsdag. Planerne er lagt til rette fra regeringens side. Det er dens vilje, og jeg går ud fra, at det er hele regeringens vilje. Så er det lidt besynderligt, at hr. Peter Jensen (Sorø amt) tillader sig at tale om Christiansborgmanøvrer, når det her ganske åbenbart drejer sig om manøvrer mellem de tre regeringspartier. Vi vil gerne have en forklaring på, hvad det er for manøvrer og hvorfor.

Bevares, der kan være en tredje mulighed: at man har brug for en uges frist til yderlige forhandlinger i regeringen og mellem regeringspartierne og mellem regeringen og landbrugsorganisationerne om, hvor mange penge landbruget skal have. Der kan være divergerende anskuelser i regeringen, der kan være afstand mellem regeringen og landbrugsorganisationerne, og det kan være, at man ønsker at have denne frist på en uge, muligvis for at kunne lægge lidt pres på den ene eller den anden part. Jeg ved det ikke, men jeg ved, at det ville være rart for os andre at få lidt mere at vide om dette. For der må kunne gives en fornuftig forklaring på, at regeringen kommer til folketinget med en plan for sagens behandling, og derpå kommer venstres ordfører og protesterer på det heftigste mod, at sagen ikke bliver afgjort i dag.

Jeg formoder, at lovforslaget går i udvalg. Der er jo ikke ret meget at gøre i udvalget, hvad angår at studere lovforslaget og finde ud af, hvordan det er udformet, og hvilken virkning det vil få. Man kan heller ikke give sig til at diskutere, hvilket resultat overenskomstnævnet vil komme til. Det ved man ikke noget om, selv om man kan have formodninger. Men derfor kan det godt være, at et udvalg er praktisk, for det kunne jo være, at man

i et udvalg i hvert fald kunne få lidt oplysning om de problemer, hr. Erling Dinesen og jeg har tilladt os at drage frem her, og så ville vel allerede meget være vundet.

Kjær Rasmussen: Det er anden gang i løbet af et års tid, regeringen kommer her til folketinget med et voldgiftsforslag. Sidste gang blev lovgivningen ensidigt vendt mod lønmodtagerne, og nøjagtigt det samme vil ske denne gang.

Hele halløjet er som bekendt opstået, fordi landbrugets arbejdsgiverforening til stadighed har villet sammenkæde overenskomstforhandlingerne og forhandlingerne omkring landbrugsstøtten. Landbrugets arbejdsgivere har indtaget en endog meget afvisende holdning over for den skitse, som blev udarbejdet af forligsmanden. Som man ved, accepterede LO samme skitse. Disse tilstande ville jo normalt betyde strejke, men denne strejke har regeringen altså ikke villet lade løbe, ud fra den helt forkerte indstilling, man har om, at strejker er skadelige for samfundet. Man burde her have erindret sig visse økonomiske eksperters udsagn om, at storkonflikter ikke medfører katastrofale konsekvenser for samfundsøkonomien.

På baggrund af dette duer regeringen motivering for forslaget ganske enkelt ikke. Ministeren skriver i sin fremsættelsestale, at

„der må forudses alvorlige problemer på et så helt livsvigtigt forsyningsområde som mælken“.

Derfor skal strejken altså stoppes, og derfor skal der nedsættes et fællesudvalg på 7 medlemmer. Man genkender her igen de radikales i hvert fald ud i egen mening geniale patentløsning, som går ud på, at stridigheder på arbejdsmarkedet bedst ordnes gennem en voldgift.

Som før sagt så er det jo ikke første gang, at vi her præsenteres for tvungen voldgift. Under styrmands- og radiotelegrafiststrejken sidste forår nedsatte folketingets flertal også et nævn, dengang udelukkende bestående af jurister, hvilket — som man måske husker — blev stærkt kritiseret fra vores side. I år foreslår man et fællesudvalg, bestående af 3 medlemmer fra arbejderside og 3 medlemmer fra arbejdsgiverside. Ved første øjekast ser denne fordeling jo meget

[Kjær Rasmussen.]
tilforladelig ud, men når der så videre står, at højesterets præsident skal udpege formanden, dersom parterne ikke kan blive enige, ja, så er vi igen tilbage i den situation, hvor arbejderne skal påtvinges en løsning.

Der er vel ingen, som forestiller sig, at to parter, som står så stejlt over for hinanden, vil være i stand til at enes om en formand for det såkaldte fællesudvalg. Man kan derfor allerede nu konstatere, at højesteretspræsidenten må udpege formanden. Denne formand bliver oven i købet en højesteretsdommer, og hvad værre er, denne højesteretsdommers stemme — i hans egenskab af formand — bliver udslagsgivende. VS har ikke den ringeste tillid til, at en højesteretsdommer overhovedet har forudsætninger for at sætte sig ind i og bedømme arbejdernes forhold. Han vil naturligt nok føle sig mere solidarisk med sin egen sociale gruppe, altså med arbejdsgiverne.

Man bør bemærke sig, at hele dette spørgsmål ikke er et spørgsmål om objektivitet. Det, det drejer sig om, for statsmagten såvel som for arbejdsgiverne, er, at arbejderne holdes nede på det uforsvarligt lave niveau, de befinder sig på i øjeblikket. Vi har set efter i Statistisk Årbog for 1968, og her oplyses, at gennemsnitslønnen for landarbejdere i 1967 har været 60 kr. daglig. Ingen her vil vel påstå, at det er nogen fyrstelig gage. Derfor er det også i allerhøjeste grad et politisk spørgsmål, vi her har med at gøre, og et sådant spørgsmål kan i sidste ende kun afgøres gennem en arbejdskamp.

For øvrigt er det også værd at erindre sig netop nu, at hver eneste gang arbejderne har forkastet et mæglingforslag, så er det uden videre af dette folketing blevet ophøjet til lov. Jeg erkender, at en mæglingsskitse ikke kan ophøjes til lov, men hvis regeringen havde villet arbejderne det bedste, så havde man naturligvis udarbejdet et lovforslag af samme indhold som den af arbejdsgiverne forkastede skitse. I øvrigt har jeg hermed ikke sagt, at VS går ind for, at tinget skal blande sig i arbejdsstridigheder. Men regeringen går jo ind for det, og det nytter ikke stort, at fællesudvalget skal tage hensyn til det materiale, som har været fremført under parternes indbyrdes og forudgående forhandlinger.

Nu skal vi altså igen have en tvungen voldgift. Hvad mon f. eks. slagteriarbejderne i Holstebro siger til denne fremgangsmåde? Det gælder her som mange andre steder, at arbejderne er bagefter med hensyn til især arbejdstid, og derfor er det ikke noget under, at disse arbejdspladsernes folk føler, at det er dem, der nu må betale for landbrugets forældede struktur; både i form af forringede arbejdsvilkår og — som alle andre i øvrigt — i form af forhøjede hjemmemarkedspriser.

VS må skarpt afvise enhver tale om tvungen voldgift. Meningen med den tvungne voldgiftsdømstol er helt oplagt, at den skitse, som arbejderne har accepteret, nu skal forringes, og derfor vil vi ikke stemme for det foreliggende forslag.

Hanne Reintoft: Der burde ikke blive tale om nogen som helst indblanding i arbejdskonflikten på landbrugsområdet, og vi må selvfølgelig vende os såvel mod det fremsatte forslag som dispensationen fra forretningsordenen.

Det er næppe nogen hemmelighed for nogen i dette ting, at mange landbrugsarbejdere i årevis har været elendigt stillet. Der snakkes og snakkes om lavtlønsproblemerne, uden at noget gøres, men vi ved alle, at på dette område er der virkelig tale om et lavtlønsproblem af alleralvorligste art; og de i landbrugserhvervene beskæftigede lønmodtageres krav er ikke et spørgsmål om visse forbedringer og forhandlingstaktik, det er simpelt hen et spørgsmål om eksistens — i hvert fald, hvis den skal fastholdes over den grænse, som vi normalt fastsætter som minimumsgrænsen for sådan eksistens. Det er f. eks. en kendt sag, at mange slagteriarbejdere i provinsen faktisk må arbejde fra kl. 6 til kl. 6 for at holde en løn, de kan leve nogenlunde anstændigt af. I det hele taget er slagteriarbejdernes overenskomstforhold et særgeligt kapitel i dansk historie.

I LO siger man, at forligsskitserne ikke er noget at prale af. Det tør antydes. Med en løn til mandlige arbejdere på 9 kr. 96 øre i timen og til kvinderne — der som sædvanlig er underbetalt — på 8 kr. 62 øre; man tør sige, at det ikke er noget at prale af. Sammenligninger med industriarbejdernes overenskomster, således som det forsøges fra

[Hanne Reintoft.]

landbrugets arbejdsgiveres side, tør være et særdeles falsk argument, hvis man samtidig undlader at gøre opmærksom på, at landbrugets arbejdere hele tiden har ligget og stadig vil ligge under industriarbejderne.

Regeringen ved vel også, at en sådan lønpolitik ikke går i længden, og vi ved også fra anden lovgivning, hvilke problemer en sådan underbetaling giver socialt og menneskeligt. Selvfølgelig kan man med et parlamentarisk flertal og med støtte i mange års uheldig praksis majorisere sådan noget igen. På den anden side når man en dag grænsen for, hvad man kan byde en befolkning.

Hvorfor er situationen i dag så opstået? Fordi arbejdsgiverne og storlandbruget stædigt har fastholdt at ville sammenkæde forlignet på landbrugets arbejdsmarked med spørgsmål om yderligere statsstøtte til landbruget. Der må ikke gives efter over for denne helt utilladelige pression, der efterhånden rider hele den danske lønmodtagergruppe som en mare.

Jeg må også sige, at det er tegn på en vis dristighed fra arbejdsministerens side, når man bare betegner det her foreliggende som et lovforslag. Det, det i virkeligheden er, er et påbud, det er en ordre, udstedt fra oven med et flertal bag sig, indordnet den politik mod landbrugets lønmodtageres berettigede krav, som regering og arbejdsgivere nu ønsker ført, som det passer dem.

Det såkaldte fællesudvalg, der skal ned sættes efter given ordre — nu må det åbenbart ikke hedde tvungen voldgift mere, det ord har også en uheldig klang hos mange arbejdere — skal have en formand, der efter al sandsynlighed skal udpeges af præsidenten for højesteret. Man må vel vide, at der er minimale udsigter til, at medlemmerne af dette voldgiftsnævn kan nå til en enighed, der har været uopnåelig hidtil på grund af stædig nej-politik fra arbejdsgiverside. Det vil faktisk sige, at denne dommer, der udpeges, kommer til at træffe afgørelsen. Om han så gør det helt alene, eller om han får råd af regeringen, det må selvfølgelig stå hen. Hvordan det så bliver, det ved lønarbejderne i hvert fald alt for godt, og de har ingen grund til at vente sig noget af det. Det bliver en ved lov gennemtruffet ord-

ning, som man har måske juridisk, men ikke moralsk ret til at gennemtrumfe. Man må blot huske, at opinionen ude i befolkningen hverken kan tvinges eller majoriseres, og jeg tror, det står nogenlunde fast, også for næsten alle her i tinget, at der er megen bitterhed og irritation over landbrugsorganisationernes stadige krav og antisociale holdning.

Der blev spurgt her, hvad Christiansborgmanøvren er. Det hele er simpelt hen Christiansborgmanøvren over for ganske berettigede krav fra en arbejdergruppe, der i årevis har været underbetalt og dårligt behandlet.

J. O. Krag: Den sag, vi behandler her, er unægtelig en sag, der har mange aspekter. Sagen indeholder én side, der vedrører forholdet mellem den arbejdsgiverforening og de faglige organisationer, der her har forhandlet og altså ikke er nået til enighed. Men det er kun én side af sagen. Man tør vel roligt sige, at den anden og mindst lige så vigtige og — i hvert fald fra et politisk synspunkt — mindst lige så interessante side af sagen er spørgsmålet om forholdet mellem denné regering og landbrugserhvervet. Jeg kunne måske spidse det lidt til og sige forholdet mellem statsministeren og hr. Anders Andersen; det er lidt tilspidset; den første formulering: mellem den borgerlige regering og landbrugserhvervet, dækker vel bedre. Man kunne også spørge, om der ikke også er sider i denne sag, der rejser spørgsmålet om, hvilket forhold der egentlig er mellem to af regeringspartierne, nemlig radikale og konservative, på den ene side og regeringspartiet venstre på den anden side.

Den tid, jeg har til rådighed, tillader mig ikke at gøre så meget ud af disse aspekter, som de vist egentlig var værd, men det, vi må konstatere, er, at det er ikke lykkedes for denne regering, det er ikke lykkedes for statsministeren og landbrugsministeren at forhandle sig til rette med landbrugserhvervet. Jeg understreger det, fordi jeg ved, det kan godt lade sig gøre. Jeg har selv haft lejlighed til at gøre det. Det er gjort gentagne gange under socialdemokratiske regeringer. Et eller andet må have manglet. Den socialdemokratiske ordfører mente, det var autoriteten. Jeg ved ikke, om statsministe-

[J. O. Krag.]

ren forstår os bedre, når vi spørger, om det måske er formatet. Jeg ved, at statsministeren kender det udtryk.

Nu står vi altså over for en konflikt, som, hvis den fik lov at løbe, ville være samfundsskadelig. Det synes jeg ikke der er nogen grund til at benægte ville være tilfældet. Regeringen ønsker at standse denne konflikt. Det er vel også forståeligt, selv for os, der i princippet er modstandere af indgreb i arbejdsforhold overhovedet. Det kan man forstå. Vi mener, at vil man foretage et sådant indgreb, så må det gøres på det grundlag, som forligsmanden forelagde. Forligsmandens mæglingsskitse blev ikke til et mæglingforslag, men den var acceptabel for arbejderparten. Arbejderne accepterede mæglingsskitzen. Den imødekom ikke deres krav og ønsker, men de viste resignation og accepterede den. Og vi ved, at når man fra arbejdsgiverside ikke accepterede den, så skyldtes det i hvert fald også andre forhold end dem, der vedrører arbejdsmarkedet, så skyldtes det, at man ikke havde kunnet få en ordening med regeringen om landbrugsstøtten.

Det må sige os, at det i virkeligheden ligger sådan, at det mest saglige grundlag for at skabe ordnede forhold på dette område er forligsmandens mæglingsskitse. Jeg tror også, jeg vil sige — i modsætning til, jeg tror, det var venstres ordfører — at i virkeligheden angriber man forligsmandens autoritet, hvis man nu ikke tager hans mæglingsskitse som det afgørende grundlag for den løsning, der skal findes. Vel, regeringen har en anden opfattelse. Man vil absolut have de gamle radikale ideer om et aftalenævn, eller hvad det hedder, gennemført. Nu skal der statueres et eksempel. Man vil have noget, der smager af tvungen voldgift. Det vil vi ikke medvirke til. Vel, det tror jeg også man vil forstå.

Men der er noget i denne situation, som befolkningen i dette land ikke vil kunne begribe. Det er helt givet, at denne konflikt standses. Vi ved, der er regeringsforslag — et forslag, vi er modstandere af i den form, det har — det har et flertal bag sig her i salen. Altså, man starter en konflikt, som man på forhånd ved hvordan skal ende. Ja men hvad er så meningen med den? Hvorfor skal i de kommende dage 30.000-40.000

danske arbejdere gå på gaden? Til hvilket formål? Hvorfor skal 30.000-40.000 danske arbejderfamilier miste deres løn? Med hvilken saglig hensigt? Hvorfor? Hvorfor skal disse arbejdere nu have deres arbejdsløshedsunderstøttelse betalt af de opsparede fonds i organisationerne? Med hvilken hensigt skal alt dette sættes i scene? Hvorfor skal eksporten standse i nogle dage? Vi ved, at regeringen i forvejen har en meget øm valuta-situation. Vi ved, at der er tabt valuta i det første kvartal af dette år i et omfang, vi ikke har set meget længe. Ja men hvorfor skal der påføres yderligere valutatab på samfundet, for at der kan løbe en konflikt i en uges tid, som ikke tjener noget formål? Vi ved, hvordan konflikten skal ende, det er på forhånd bestemt af regeringen og af det borgerlige flertal i denne sal. Ja men hvad skal man så med den? Hvorfor skal forbrugerne i de kommende dage lide besværligheder med levnedsmidler af forskellig karakter? Hvorfor? Er der nogen, regeringen absolut vil slå oven i hovedet ved denne lejlighed? Hvem er det? Og hvorfor? Hvad er det for motiver, der driver regeringen til denne besynderlige handling?

Jeg har i disse dage haft to samtaler med statsministeren, én i går og én i dag, om dispensation. Regeringen har ikke spurgt os, end ikke antydet spørgsmålet, om vi ville tillade en dispensation fra reglerne. Man har spurgt, om man kunne få dispensation fra fristerne med hensyn til første behandling. Det svarede vi med det samme ja til. Da spørgsmålet blev gentaget i dag, måtte jeg med nogen forundring konstatere, at det stadig kun drejede sig om første behandling. Hvorfor skal samfundet påføres en uges ulykker af denne karakter? Hvorfor skal samfundet generes med en uges ulykker af denne karakter under en radikal statsminister? Med hvilken begrundelse?

Man spørger: her vil socialdemokratiet altså stemme imod — og det vil vi — har det da noget at sætte i stedet for? Ja, jeg ville i hvert tilfælde, hvis man ville samle sine anstrengelser om at gennemføre mæglingsskitzen, sådan at arbejderne ikke på noget punkt får mindre end det, de selv har sagt ja til over for forligsmanden under forhandlingerne, anbefale mit parti at medvirke. Vi har ikke glemt vore synspunkter på samfundsfarlige konflikter, men det er, som om

[J. O. Krag.]

statsministeren og det radikale venstre har glemte, hvad dette partis synspunkter hidtil har været på samfundsfarlige konflikter.

Her er der altså nogen i samfundet, der skal straffes med en uges overflødig konflikt og de milliontab, en sådan konflikt medfører. Jeg har bedt om ordet for at gøre det helt klart, at hvis sådanne tab påføres befolkningen, samfundet, erhvervene, forbrugerne, arbejderne, så er det ikke socialdemokratiets skyld.

Kai Moltke: Der er flere ting ved denne sag, som er temmelig besynderlige. Der er for det første spørgsmålet: ligger der bag dette forslag og den form, hvorunder det gennemføres, ønsket om en købekraftinddragelse, til dels ved at man mister lønninger, at lønninger går tabt, mens til gengæld udgifterne til den arbejdsløshedsunderstøttelse, som staten yder sine bidrag til, forhøjes? Det er den ene side af sagen. Her står vi over for en gåde, en gåde, der var rar at få opklaret: hvorfor absolut ønsket om denne uges arbejdsstandsning?

Dernæst et par principielle spørgsmål. Jeg er modstander af voldgift — også den her foreslåede form for voldgift — af enhver art, hvor det drejer sig om fastsættelse af lønninger, men jeg er i særdeleshed modstander af, at staten griber ind og siger, at bordet fanger, så at folk, som yder hårdt arbejde i sæsonen, ikke har ret til for kvindernes vedkommende 9 kr. og for en mand 10 kr. i timen ved noget af det hårdeste fysiske arbejde, der findes her i landet. Det er en udfordring.

Jeg kan ikke lade være med at sige, at ligger det sådan, at landbrug og regering ikke kan enes om tilskuddenes størrelse, så er § 1 mig ganske uforståelig, for her står, at den afgørelse, som træffes af den pågældende institution, som nu skal ordne konflikten, skal gælde indtil den 1. april 1971. Tror regeringen selv på, at der først er muligheder i april 1971 for at opnå enighed med hr. Anders Andersen og med storgodsejerne her i landet om, hvilken landbrugs politik der skal føres, og hvilket tilskud der skal gives? Jeg må indrømme, at det tyder på en engleagtig tålmodighed fra et par af regeringens koalitionspartier over for en enegænger inden for det tredje parti. Mon en sådan enkelt

mand repræsenterende én organisation er denne ulejlighed værd? Skal vi nu have en uges konflikt for at vise vor ærbødighed, for at hejse flaget, for at vinde tid til indrømmelser, ja, jeg må sige, det er næsten lidt større høflighed, end man kan kræve for en enkelt mand i dette høje ting.

Dernæst et par saglige spørgsmål vedrørende mælkeriindustrien, mejerierne og mælkefabrikkerne overhovedet her i landet, og slagterierne. Nu snakker man om udvalg, og det skulle vel så være meningen, at udvalget også fremskaffede saglige oplysninger. Jeg kunne ønske, at udvalget undersøgte de forhøjelser, der er stillet krav om fra slagteriarbejderforbundets side. Hvor meget vil disse forhøjelser betyde pr. gris, der slagtes inden for slagteriindustrien? Hvor meget vil 1 t smør blive fordryet ved de krav, som stilles fra mælkeriarbejdernes side landet over i denne situation?

Selve lønnen for landarbejderne kan jo ikke være den udgiftspost, som har bragt landbruget ud i dets krise. Så vidt jeg erindrer, har vi haft en afskedigelse af op mod et par hundrede tusinde af dem, som før var lønmodtagere ved landbruget, og nu siger man pinedød, at man ikke hårdt til at give dem, der er blevet tilbage, 10 kr. i udbytte, medmindre staten giver et betydelig større beløb end det, som svarer hertil.

Jeg må for mit vedkommende sige, at jeg kan ikke se med samme overbærenhed på det grundlag, der kunne tænkes at være udgangspunktet, som den tidligere socialdemokratiske statsminister, hr. J. O. Krag, for det er jo til en vis grad formuleret i regeringens forslag her:

„Ved fællesudvalgets afgørelse tages hensyn til synspunkter og materiale, der har været fremført under parternes indbyrdes forhandlinger og under forhandlinger i forligsinstitutionen.“

Hvad betyder det? Det betyder, at når LO uden at have spurgt medlemmerne i de organisationer, som det her drejer sig om, har anbefalet så lave lønninger, som her er tale om, så fanger bordet, så kan her ikke opnås mere. Er det ikke udtryk for et godt stykke letsindighed at sige: ja men vi er da tilfreds med, at folk her i landet tjener mindre end 10 kr. i timen, hvis vi altså bare kan få arbejdsfred på de betingelser.

[Kai Moltke.]

Er det ikke i virkeligheden at stille arbejderne i den situation, at der er lagt loft, mens arbejdsgiverne, der siger nej, kan få lov til at fortsætte en uge endnu med pressionspolitikken for, at man fra det offentliges side skal betale langt større beløb end det, som svarer til de krav, der er stillet om lønforhøjelser inden for landbrugserhvervet.

Ud fra dette grundlag kan jeg selvfølgelig hverken under den ene eller den anden form medvirke til det foreliggende forslag eller noget lignende, heller ikke at man tager forligsmandens skitse som grundlag.

Anker Jørgensen: Jeg mener, det er en meget uværdig form for pression, som landbruget har lagt for dagen under disse overenskomstforhandlinger. Landbrugets arbejdsgivere, måske i særlig grad den politiske del af landbruget, som jo er repræsenteret stærkt her i tinget, har nu hovedansvaret for den konfliktsituation, som vi står over for, og som regeringen i hvert fald ikke har nogen løsning på.

Der er ellers ingen grænse for, hvad de borgerlige partier kan kalde samfundsskadeligt, når det gælder konflikter på arbejdsmarkedet; nu har de selv hovedansvaret for en konflikt, som jeg ikke viger tilbage for at kalde resultatet af en særdeles egoistisk klassekamp. Regeringens indbyrdes uenighed har fået den til at fremkomme med den dårligst tænkelige løsning. Tvungen voldgift er netop i denne situation helt meningsløs. Den kan nemlig kun have ét formål, varetagelse af landbrugets snævre interesser.

Jeg er ikke et øjeblik i tvivl om, at en tvungen voldgifts opgave er at skære ned, skære ned på den skitse, som forligsmanden har fremlagt, og som i forvejen efter fagbevægelsens vurdering var behæftet med betydelige mangler. Det har altså intet med en objektiv vurdering at gøre, at man etablerer en sådan voldgift. Derfor er det også rimeligt, som det er blevet sagt af andre talere, at betegne denne situation som en situation, hvor man virkelig anvender tvang, vold og gift i en bestemt klases eller samfundsgruppes interesser. Først presser man for større tilskud til landbruget, og dernæst gennemtvinger man en politisk ord-

ning for arbejdsmarkedet, der skærer ned på arbejderne vilkår. Jeg mener, det er klassekamp, så det batter.

Hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) efterlyste, hvilket alternativ man havde fra socialdemokratiets side. Jeg vil ikke sige, det undrer mig, men jeg konstaterer, at den borgerlige opposition åbenbart selv er rådvild. Hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) er rådvild, og regeringen er det åbenbart også.

Der er som bekendt tre muligheder i denne sag. Den ene mulighed er tvungen voldgift, og det er, i hvert fald som tingene har udviklet sig, den absolut dårligste løsning, og det er lige bestemt den, man har valgt.

Den anden mulighed er den mulighed, som også er nævnt, at man skulle ophøje forligsmandens skitse til lov. Jeg vil gerne sige som mit syn på dette spørgsmål, at jeg også vil finde denne fremgangsmåde yderst betænkelig. Jeg mener, at som tingene har udviklet sig, da er der desværre ingen anden vej at gå, end at konflikten må gå sin gang, og det må over for befolkningen herved også demonstreres, hvem der har ansvaret for det. Det er landbrugets arbejdsgivere, der har spillet højt spil, og de har tabt.

Yderligere er den form for indgreb, man laver her, meningsløs. Netop dette, som hr. J. O. Krag understregede, at konflikten vil vare en uges tid, og enhver ved på grund af det politiske flertal her i folkettinget, hvad løsningen vil blive. Det forekommer mig, at denne regering handler på en måde, hvorved den tydeligt demonstrerer, at der ikke alene er gradforskel, hvad kløgt angår — eller hvad format angår, eller hvad man nu skal kalde det — men at den har virkelig afgørende mangel på forståelse for, hvordan man håndterer en sådan situation.

Hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) sagde, at landbruget ikke skulle være årsag til, at der blev sat en længslinje i sving, bl. a. også i industrien. Jeg synes, det er rørende at høre, men jeg vil også gerne sige: det er utænkeligt. Som vi alle sammen ved, går strømmen arbejdskraftmæssigt set fra landbruget til industrien. Der er derfor overhovedet ikke nogen — i hvert fald ikke nogen nævneværdig — mulighed for, at landbrugets lønninger skulle kunne få virkninger på lønningerne og dermed på længslinjen i byerne.

[Anker Jørgensen.]

I øvrigt er det også mærkeligt, at hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) er bekymret for dette, for så må han jo kende den skitse, som hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) sagde var en stor hemmelighed, og som man bl. a. af denne grund netop ikke kunne ophøje til lov.

Man har også været inde på — jeg tror også, det var hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt), der sagde det — at man skulle kaste et solstrejf ind over et erhverv i vanskeligheder. Det er vel rigtigt, at dette erhverv har store vanskeligheder, men vi er nødt til også at sige til landbruget, at det i stadig større udstrækning må finde udveje for at klare sig selv eller i hvert fald ikke bare klare sig ved at sende regningen videre til folketinget.

Vi er i mit parti, som det er alle bekendt, ikke principielt modstandere af landbrugsstøtte, men der må være en kant, og det er uomtvisteligt, at vi stadig har for mange brug. Jeg nævner disse ting, selv om de ikke konkret har noget med sagen at gøre, fordi det netop af landbrugets organisationer og af regeringen — eller i hvert fald af venstre — er blandet sammen på en måde. Det, der må til, er, at vi må have flere sammenlægninger, vi må have kapital tilvejebragt, som ikke bare konserverer systemet, men tværtimod kan fremme den strukturændring af landbruget, som der er brug for.

Landbruget var ikke tilfreds med mere end 100 mill. kr.; det var det, de fik tilbudt om. Jeg synes nok, det er værd at understrege, at landbruget åbenbart ikke kender grænsen for de krav, det kan tillade sig. Lad mig nævne, at i direkte og indirekte tilskud betaler det danske samfund over 2 milliarder kr. om året til landbruget, og allerede med de nuværende tilskudsordninger ydes der 14.000 kr. i snit til de enkelte danske landbrug. Der er ingen tvivl om, at hovedopgaven er strukturændringer, og det er her, vi må sætte ind.

Jeg mener, at den baggrund, som denne

konflikt og den sag, der nu er til debat her i tinget, har, må gøre det uforståeligt og helt urimeligt for lønmodtagerne at acceptere den løsning, som regeringen har lagt frem. Det vil ikke skabe ro på arbejdsmarkedet. Det vil skabe en betydelig utilfredshed, fordi der ingen sammenhæng, ingen logik, er i det, som regeringen har lagt op til, og det er landbrugets skyld, det er venstres skyld, men det skyldes naturligvis også en regering, der ikke har forstået at koordinere interesserne.

Arbejdsministeren (Lauge Dahlgaard): Jeg vil gerne først takke regeringspartiernes ordførere for den tilslutning, de har givet til lovforslaget og til dets enkeltheder. Jeg vil samtidig beklage, at man fra de øvrige partier her i salen ikke har kunnet tilslutte sig forslaget, og mine bemærkninger skal samle sig om nogle synspunkter, der er fremført fra oppositionspartiernes side.

Det er i hvert fald gået klart op for mig, at man fra samtlige oppositionspartiernes side er modstander af det fremsatte lovforslag. Derimod står det mig betydelig mere uklart, om denne modstand, denne venden sig mod lovforslaget, er udtryk for alene, at det er lovforslagets konkrete udformning og enkelte bestemmelser, man ikke kan lide, eller om det samtidig er udtryk for, at man i det hele taget er modstander af, at der gribes ind med henblik på at standse den konflikt, som truer.

Der blev sagt af de forskellige oppositionspartiernes ordførere mange ting, der kunne tyde i den retning, at man var modstander af, at man standsede konflikten, men der blev rigtignok også sagt ting, der tydede i modsat retning, og bortset fra den allersidste deltager i debatten forekom det mig, at sådan omtrent midt i hr. Aksel Larsens tale var det, at overgangen fra mest at være imod til mest at være for, at man dog standsede denne konflikt, indtraf. Jeg vil da gerne give udtryk for håbet om, at der i virkeligheden bag disse ikke meget klare udtalelser til syvende og sidst ligger

[Arbejdsministeren.]

et ønske fra oppositionspartiernes side, som også regeringen har, nemlig at denne arbejdsstandsning ikke får lov til at udvikle sig.

Der er, som det er sagt fra mange sider, mange økonomiske interesser, vitale økonomiske interesser, knyttet til, at denne konflikt ikke får lov at udvikle sig. Der er også væsentlige forsyningsinteresser for befolkningen her i landet, til dels forsyningsinteresser af egentlig livsvigtig karakter; der er spørgsmålet, om hele dagliglivet skal gå på den måde, som vi gerne vil det skal, med detailhandlernes forsyning af befolkningen med vigtige fødevarer.

Når jeg gerne ville, om denne debat kunne give anledning til lidt mere klar stillingtagen fra oppositionspartiernes side på dette punkt, så er det, fordi en arbejdsstandsning og også den arbejdsstandsning, der truer i øjeblikket, er en af de beklagelige begivenheder på arbejdsmarkedet, der kan føre til bitterhed mellem store befolkningsgrupper, som gerne skulle kunne finde hinanden i et godt, dagligt samarbejde. Det er derfor af stor betydning, at en standsning af konflikten kan ske i så stor enighed som muligt, og derfor er det naturligvis af største betydning, om også i hvert fald de største oppositionspartier kunne tilslutte sig og medvirke til, at det indgreb, som regeringen foreslår, kan ske i bred enighed her i folketinget.

Jeg lagde mærke til, at hr. J. O. Krag gav udtryk for, at hvis det var forligsmændens ultimative skitse, der blev ophøjet til lov, hvis man kunne gå over på den linje, så ville han anbefale sit parti at medvirke til at standse konflikten. Også dette giver udtryk for en usikkerhed over for, hvad vil man; det må da ikke mindst efter hr. Anker Jørgensens indlæg her stå uklart, om en sådan anbefaling ville blive positivt modtaget af hr. J. O. Krags parti.

Det er sagt, at det indgreb, der er tale om, som er foreslået i lovforslaget, er vendt mod arbejderparten. Det må jeg afvise. Jeg henviser til den paragraf, som også enkelte ordførere har været inde på, § 3, stk. 2, hvori det hedder, at fællesudvalget — det er et fællesudvalg og ikke en voldgiftsdomstol og ikke et overenskomstnævn, det er et fællesudvalg — ved sin

afgørelse skal tage hensyn til synspunkter og materiale, der har været fremført under parternes indbyrdes forhandlinger og under forhandlinger i forligsinstitutionen. Der ligger heri, at der skal tages hensyn også til de synspunkter, som parterne måtte have firet på under forhandlingernes gang. Det ligger ganske klart både efter denne bestemmelse, jeg har nævnt, og efter min fremsættelsestale, at den part, der har tilsluttet sig den ultimative skitse, ikke der-ved skal have pådraget sig et handicap og bære det med sig ind under sagens fortsatte forløb. Det er en betragtning, der har en umiddelbar rimelighed i den øjeblikkelig foreliggende situation, men naturligvis også er udformet med henblik på at varetage en af de forpligtelser, jeg som arbejdsminister har, nemlig at sikre forligsinstitutionens muligheder for at medvirke til at nå frem til positive løsninger i fremtidige overenskomstsituationer. Det ville naturligvis belaste forligsinstitutionens muligheder i så henseende, hvis det nu efterhånden ikke blot bliver sådan, at man mere eller mindre synes, man ikke behøver at tilslutte sig et mæglingforslag, for det ligger i luften, at det halvvejs er et lovforslag, det drejer sig om, men hvis denne betragtning nu føres tilbage på det begreb, som vi kalder ultimative skitser.

Jeg må altså afvise, at der er tale om et forslag, der vender sig mod lønmodtagerparten. Det er ingenlunde tilfældet.

Selve spørgsmålet: en ultimativ skitser ophøjelse til lov, har flere været inde på som ønskeligere end det forslag, der er fremsat, og enkelte — det gælder bl. a. hr. J. O. Krag — var inde på, at det var at sætte spørgsmålstegn ved forligsmændens autoritet, hvis det ikke var den fremgangsmåde, man benyttede sig af.

Jeg tror ikke, jeg afslører nogen hemmelighed ved at sige, at det er i hvert fald et synspunkt, som forligsmændene ikke deler. Forligsmændene opfatter ganske klart sin ultimative skitse som et led i parternes fortrolige forhandlinger under forligsmændens medvirken, og jeg vil gerne tilføje, at det gælder jo også det, at man ikke kan se en klar grænse mellem, hvad parterne med forligsmændens medvirken er nået til enighed om, og hvor der ikke er enighed. Det gælder på alle disse områder under for-

[Arbejdsministeren.]

handlingerne, at den enighed, der opnås undervejs, bestandig er betinget af, at man når frem til fuld enighed til slut. Desværre er det altså ikke en mulighed, der foreligger. Allerede af den grund, jeg har nævnt, og af de grunde, jeg tidligere har nævnt, ville regeringen altså heller ikke i øvrigt kunne anbefale, at man gik den vej.

Til slut skal jeg kun gøre en enkelt bemærkning om sammenkædningen mellem landbrugsforhandlingerne med regeringen om landbrugsordningerne, der udløber om et par måneder, og arbejdsforhandlingerne på arbejdsmarkedet i forligsinstitutionen. Det er fra vistnok alle partiers side sagt, at det har været en uheldig sammenkædning, som, jeg vil ikke sige har fundet sted, men som kan siges at være blevet forsøgt. Det er blevet sagt meget stærkt fra oppositionspartiernes side, at det er en uheldig sammenkædning. Det er ikke blevet sagt, og derfor synes jeg, jeg vil gøre det, at det er aldeles ikke noget nyt. Det, der er nyt, det er, at man fra regeringens side har modsat sig en sådan sammenkædning, og selv om hr. J. O. Krag udtrykte sig på en måde, som måske kunne tyde på, at han var glad for de resultater, han i sin tid har nået i forbindelse med sådanne sammenkædninger, vil jeg alligevel tro, at det er en af de ting, der bliver stående, når, jeg havde nær sagt alt andet er glemt: at den sammenkædning skal vi helst ikke se genoptaget.

Med disse bemærkninger vil jeg gerne på ny takke regeringspartiernes ordførere for tilslutningen og udtrykke håbet om en god behandling af dette lovforslag i folketingsudvalget og om, at der trods alt kan opnås en så bred tilslutning til lovforslaget som muligt.

Statsministeren (*Hilmar Bawnsgaard*):

Hr. Erling Dinesen og senere andre gjorde — vel ikke særlig overraskende — nogle ironisk prægede bemærkninger til regeringen og naturligt nok til statsministeren i særdeleshed. Noget af det, jeg bemærkede mig, var, at hr. Erling Dinesen drog den konklusion, at når overenskomstforhandlingerne var brudt sammen, skyldtes det en dårlig regering. Jeg må altså af dette udlede, at hr. Erling Dinesen har den

opfattelse, at hvis overenskomstforhandlinger lykkes, så har man en god regering. Og jeg tænkte med glæde tilbage på tiden for en god måned siden, da de lykkedes. Jeg må altså regne med, at hr. Erling Dinesen mener, at når overenskomstforhandlinger ikke lykkes, så har vi en dårlig regering. Jeg tænkte med medlidenhed tilbage på hr. Erling Dinesens tid som arbejdsminister, hvor han tre gange måtte stå i den situation, som regeringen i dag står i, fordi en dårlig regering ikke var i stand til at få overenskomstforhandlinger igennem. Jeg tror ikke, at hr. Erling Dinesen — så lidt som socialdemokratiet — er tjent med denne sammenkædning.

Regeringen har haft den opfattelse, at arbejdsmarkedets parter bør slutte deres forhandlinger uafhængigt af andre forhold. Det er jo åbenbart, at vi ikke 100 pct. har kunnet fastholde det synspunkt, og nu får vi på én gang at vide, at oppositionen anser det for dårligt at kæde tingene sammen og dårligt af regeringen, at den ikke accepterer sammenkædningen.

Hr. J. O. Krag sagde i den forbindelse, at han vidste ikke, om det var autoriteten eller formatet hos statsministeren, det kneb med. Jeg vil nærmest tro det sidste. Det skal nok være formatet. Det må jeg tro, når jeg tænker tilbage på det, som hr. J. O. Krag selv mindede om: at han var i stand til at få forlig med landbruget. Ja, det kostede 350 mill. kr., så format skal der i hvert fald til.

Hr. J. O. Krag siger: hvorfor beder regeringen ikke om at få forslaget gennemført i dag? Hvis man bad om det, ville socialdemokratiet give det nødvendige tilsagn. Jeg mindes en situation, hvor vi fik et sådant tilsagn, men hvor man følte situationen ændre sig undervejs og trak tilsagnet tilbage. Men det er nu ikke for mig det afgørende. Meget mere afgørende er det, at hvis en sådan sag skal hastes igennem folketinget, så bør der stå stort set et enigt folketing bagved. Hr. J. O. Krag og hr. Erling Dinesen har nogle gange været i den situation, som regeringen befinder sig i i dag, og de har henvendt sig til en opposition og bedt om at få dispensation fra fristerne, men den forskel, som forklarer det hele, er, at det kunne hr. J. O. Krag gøre i tillid til, at der i oppositionen var

[Statsministeren.]

folk, der, når de gav dispensation fra fristerne, også tog medansvar for det indgreb, som man ud fra en samfundsmæssig betragtning fandt nødvendigt. Den situation vil hr. J. O. Krag altså ikke være med til nu. Det, hr. J. O. Krag gør, er at give et godt råd, han ikke selv tør følge. Råd, man ikke selv tør følge, er ganske svage.

Regeringen, siger hr. Aksel Larsen, meddelte, at den ikke ønskede et omgående indgreb. Det er en fortolkning af mine udtalelser i morges, jeg ikke kan acceptere. Det, jeg meddelte, var, at regeringen ikke i øjeblikket ønsker at anmode folketinget om dispensation fra fristerne for andet end første behandling. Og begrundelsen er den enkle, at vi ønskede at få konstateret, om vi som i tidligere lignende situationer i folketinget kunne stå sammen om at stoppe en konflikt på et samfundsvigtigt område. Det kan vi altså ikke, forstår jeg, og dermed er situationen anderledes.

Hr. Erling Dinesen sagde bl. a.: det bliver ikke let at få ro på dette arbejdsmarkedsområde herefter. Det ved vi vel ikke, men vi ved én ting: hr. Erling Dinesen ydede intet bidrag til, at det nogen sinde skulle kunne blive let. Det er højt spil, men det forstår jeg at socialdemokratiet vil spille.

Hr. Erling Dinesen siger videre: vi vil ikke være med til voldgift. Nej, men har vi bedt hr. Erling Dinesen om det? Jeg tror, hr. Erling Dinesen skulle tænke tilbage på den tid, da han selv var arbejdsminister og fremsatte forslag om et indgreb bygget op efter nøjagtig samme skabelon, som vi foreslår i dag; hvad var hr. Erling Dinesens svar dengang til hr. Aksel Larsen? Det var, at regeringen her havde valgt en metode, som ikke var voldgift. Men det var jo også dengang, hr. Erling Dinesen og hr. Aksel Larsen var uenige; se, det var tider.

Må jeg så yderligere sige, at jeg er af den opfattelse, at den metode, som jeg forstod hr. J. O. Krag anbefalede: at man skulle ophøje den ultimative og dermed fortrolige skitse til lov, den metode er ikke farbar. Og når den ikke er farbar, så er det væsentligt, at man stræber efter at få lagt et forslag frem, som giver parterne mulighed for fortsat at øve indflydelse på den endelige løsning. Og hvad man nu end vil mene om det forslag, der foreligger her, så giver det

denne mulighed. Og hvad man end vil mene der kan begrunde, at man tager et andet standpunkt, så vil jeg alligevel mene, at det er ganske overordentlig svært for socialdemokratiet at finde en holdbar begrundelse for, at man i dag tager et standpunkt, som man tidligere ikke tog.

Erling Dinesen: Må jeg først sige, at jeg synes egentlig, det er ganske urimeligt, at vi her skal høre statsministeren forarget fortælle om, at tidligere har man bedt socialdemokratiet om at få dispensation og havde fået dispensation i en nogenlunde tilsvarende sag, en dispensation, som senere blev taget tilbage. Det er urimeligt at høre på, når alle i denne sal ved, at der var en særdeles god begrundelse for, at der skete en ændring i denne holdning; det viste sig nemlig, at der ikke var behov for denne dispensation; det viste sig, at der ikke var tale om nogen hastesag — det var for et års tid siden — det viste sig, at det lovforslag, vi behandlede, var fremsat på et helt forkert grundlag. Det var situationen. Statsministeren behøver ikke at nøjes med at tage hensyn til, hvad vi siger omkring disse ting; statsministeren kan læse sit eget partiblad Politiken for det pågældende tidspunkt, Berlingske Tidende, Jyllands-Posten, den borgerlige presse ud over landet, som alle var enige om, at der var kludret i den sag, at det ikke var nogen hastesag, at der ikke var noget behov for denne dispensation, og det fik vi først kendskab til, da vi behandlede sagen i folketingsudvalget. Og min fornemmelse er i alle tilfælde den, at de øvrige partier, som deltog i folketingsudvalgets arbejde, var ganske enige med socialdemokratiet i det standpunkt, vi på daværende tidspunkt tog: Så synes jeg ikke, man skal trække det frem på den måde, som statsministeren har gjort det her i dag som begrundelse for, at man nu absolut skal have en konflikt, der skal løbe en 8 dages tid.

Statsministeren sagde, at det jo ikke behøver at være en dårlig regering, fordi forhandlingerne er bristet. Nej, men det, der har givet anledning til, at vi er i den situation, vi står i i dag, er jo ikke uenighed på arbejdsmarkedet, den uenighed, man nu forsøger at fremstille her i salen i forbindelse med forhandlingerne i forligsinstitutionen. Det er simpelt hen det forhold, at man ikke

[Erling Dinesen.]

var i stand til, ikke havde magt til eller ikke mulighed for at gennemføre de forhandlinger med landbruget, som var inde i billedet her, og jeg er da ganske enig i, at det er meget uheldigt, at de ting bliver kædet sammen. Men det står i alle tilfælde fast, at vi ikke var kommet i den situation, vi står i her, hvis de forhandlinger ikke var bristet.

Lige et par bemærkninger til hr. Asger Jensen, som rejste — og det gjorde statsministeren i øvrigt også — den gamle sag om radiotelegrafistkonflikten. Jeg mener, at jeg meget tydeligt, da vi for et år siden behandlede et nogenlunde lignende forslag, gjorde opmærksom på, hvordan situationen var. Jeg skal ikke gå ind på det igen.

Så er der spørgsmålet om skitsen, som ikke kan ophøjes til lov. Jeg er da meget vel klar over, at det ikke er noget officielt dokument; men at det ikke kan komme uden for forligsinstitutionen, har jeg nu ikke hørt noget om. Det er klart, at det er noget, som forligsmanden har opereret med; det er noget, som parterne har kendskab til, og for mig at se skulle der ikke være noget i vejen for, at regeringen kunne indkalde parterne til forhandlinger og få kendskab til — og det har man formentlig i forvejen — denne skitse og eventuelt lade den danne grundlag for et forslag til klaring af de problemer, der foreligger her. Jeg tror nu ikke, forligsmanden kunne føle sig desavoueret af den grund. Det, der sker nu, er, at man kasserer alt det arbejde, forligsmanden har udført igennem måneder under de vanskeligste vilkår, og siger, at nu skal et særligt udvalg plus en højesteretsdommer træffe den endelige afgørelse i den strid, som foreligger her. Jeg kan altså ikke se, det er nogen særlig rimelig løsning.

Spørgsmålet om lønforhøjelse og de ting, der ligger dér, skal jeg ikke gå nærmere ind på. Det har hr. Anker Jørgensen allerede været inde på, og jeg må altså fastholde den stilling, jeg tog i mit første indlæg.

Jens Peter Jensen (Sorø amt): Det er en skuffelse for mig, at socialdemokratiet ikke vil støtte det lovforslag, der her er fremsat, især når man tager partiets optræden tidligere i betragtning.

Det er også en skuffelse, at socialdemo-

kratiets formand, det ærede medlem hr. J. O. Krag, mener, at der er en udvej ved at benytte forligsmandens skitse. Det kan man jo ikke gøre, i hvert fald ikke direkte. For hr. J. O. Krag er sikkert fortrolig med den tanke, at det store arbejde, de mange bestræbelser, forligsmanden har udfoldet hidtil, jo ikke vil være ganske spildt, når fællesudvalget skal træffe sin beslutning. Det fremgår direkte af lovforslaget og også af hele den ånd, der omgiver det, at der skal tages hensyn til, hvad der er foregået under disse forhandlinger. Og jeg følger til personlig, at jeg synes, man også ud fra rimelighedsgrunde skal tage hensyn til, hvad der er foregået på arbejdsmarkedet i øvrigt. Jeg mener ikke, at folketinget skal gøre sig til part i sagen. Tinget skal heller ikke skrive de nye overenskomster. Det ville vi jo komme til, hvis vi skulle følge det ærede medlem hr. J. O. Krags anvisninger.

Det er altså blevet tydeliggjort, at socialdemokratiet erkender situationens alvor, men ikke vil drage den logiske konsekvens. Ja, det må partiet jo selv om. Jeg tror ikke, det vil vække bifald på 1. maj-stævnerne, når socialdemokratiet optræder i rollen som politisk stripper, endda af avanceret type.

Det ligger altså helt klart, at socialdemokratiet ikke vil stemme for regeringens forslag, hverken i dag eller på onsdag. Derimod vil socialdemokratiet ikke forhindre, at et flertal i folketinget gennemfører en hurtig beslutning. Det er jo en lidt billig måde at komme ud af det på for landets største oppositionsparti, der endda gør sig forestillinger om, at det på ny skal være regering på et eller andet tidspunkt. Efter dette synes jeg, at situationen ligger sådan, at mine udtalte ønsker om en hurtig løsning har fået yderligere baggrund.

Lad dette også være et svar til hr. Anker Jørgensen, der mente, at jeg var rådvild. Det er jeg ikke, aldeles ikke. Jeg synes, jeg ville få den skønneste Valborgaften i mange år, hvis vi kunne bruge denne aften til at få ordnet tingene, til at få løst denne sag. Jeg forstår, at også den konservative og den radikale ordfører gerne ser en hurtig løsning. Og dette sammen med, hvad der i øvrigt er tilkendegivet, gør det da naturligt, at vi overvejer, at denne dags folketingsmøder ikke skal slutte med den sag, der står sidst på dagsordenen.

Erik Hansen (Ålborg amt): Jeg vil gerne gøre et par bemærkninger til hr. Anker Jørgensen, der lagde frem nogle tal for landbrugsstøtten, som jeg tror dårlig kan stå uden kommentarer.

Det blev oplyst, at landbrugsstøtten var over 2 milliarder kr. Må jeg til dette formidable tal sige, at for det første udgør landbrugsstøtten, om man vil, to dele, dels den direkte landbrugsstøtte, dels den såkaldte hjemmemarkedsordning. Den direkte landbrugsstøtte kan man vel højt sat ikke sætte til mere end et sted mellem 700 og 800 mill. kr. på årsbasis. Og skal man endelig sige, at hjemmemarkedsordningen er en landbrugsstøttelovgivning, så må man i hvert fald tage i betragtning, at det for landbruget på dette område gælder, at de såkaldte produktionspriser får de for den del af afsætningen, som går til hjemmemarkedet, i øvrigt ganske i lighed med næsten alle andre erhverv.

Hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) sagde, at man kan ikke bruge den ultimative skitse, i hvert fald ikke direkte, og dertil vil jeg da gerne sige, at det har man jo heller ikke gjort direkte.

Må jeg i øvrigt sige om den omtale, der har været af de tidligere dispensationer, at vi er jo nogle stykker, som i maj måned 1968 sad og arbejdede i et udvalg med et lovforslag angående radiotelegrafisterne og styrmændene. Dette lovforslags behandling hastede, og derfor skete behandlingen som en hastesag på dispensation. Den skete på dispensation bl. a. givet af socialdemokratiet. Se, mens vi sad og arbejdede i dette udvalg, fordi sagen hastede, og tog tiden i agt, stod vi pludselig i den situation, at dispensationen blev taget fra os, den blev trukket tilbage. Jeg vil gerne sige som en af dem, der har siddet under disse arbejdsvilkår, at de var og er ikke rimelige, og de frister ikke til gentagelse.

Aksel Larsen: Lad mig med det samme erindre om, at det var regeringens og regeringspartiernes egen skyld, at den forventede dispensation dengang ikke kunne gives. Forholdet var det, at da man bad om dispensation, da gav man, som det siden viste sig, direkte urigtige oplysninger til partierne om, hvor samfundsfarlig konflikten var. Efterhånden blev det opklaret,

at den overhovedet ikke var samfundsfarlig, landbrugseksporten ville gå, og cementen ville komme til København — alt det, regeringen havde påberåbt sig, gjaldt ikke. Det fik vi allerede opklaret under første behandling, og det er da klart, at når det viser sig, at de argumenter, regeringen har brugt for at jage sagen igennem, overhovedet ikke eksisterer, at det ikke er argumenter, ja, så kan man ikke pukke på, at vi har lovet en hurtig behandling. Sådan er det, sådan var det, og det ved enhver, der har været med til forhandlingerne om søfarts-konflikten.

Må jeg sige til spørgsmålet om, hvad der skulle ske, hvis man ikke gennemførte dette lovforslag, at jeg tror, man måtte kunne finde en vej til at gennemføre noget i retning af, hvad der må formodes at stå i den pågældende skitse. Jeg tror ikke, man her skal hænge sig i formaliteter. Men naturligvis, hvis der ikke er vilje til det, ja, så indicerer det, hvad jeg har talt om, da jeg havde ordet første gang, at man fra arbejdsgiverpartens side har tænkt: når vi siger nej til forligsskitzen, kan vi nok ved tvungen voldgift få noget, der er billigere for os. Og så skal man ikke komme her og sige, som det er sagt af arbejdsministeren, at dette er ikke tvungen voldgift, for det er et fællesudvalg. Må vi nu være her! I sidste instans bliver det formanden, formodentlig en højesteretsdommer, der skal træffe afgørelse med absolut bindende virkning. Så skal man lade være med at skjule sig bag påstanden om, at det er et fællesudvalg.

Det er ganske interessant, at arbejdsministeren takkede regeringspartierne ordførere og ingen undtagelse gjorde for hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt). Men hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) siger nu, at han er skuffet over, at socialdemokratiet ikke vil medvirke til at få vedtaget dette lovforslag, og statsministeren siger, at det kun kunne køres igennem i en fart — døden skal jo have en årsag — hvis man var sikker på, at det ville blive gennemført i meget bred enighed. Jeg tror, at ethvert tænkende menneske i dette land på forhånd vidste, at et lovforslag af denne art ville og måtte socialdemokratiet stemme imod her i folketinget; der er intet som helst, der her har overrasket hverken

[Aksel Larsen.]

regeringen eller hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt). Man vidste, hvordan situationen var i går, man vidste, hvordan den var i morges; regeringen indstiller sig alligevel på, at det skal gennemføres på denne måde, vi skal have gennemført denne form for tvungen voldgift, og det skal gennemføres efter de af regeringen fastlagte procedure-regler, hvor vi skal have en uges konflikt, hvad regeringen så skal bruge den til.

Jeg ved ikke, hvordan jeg skal udlægge hr. J. O. Krags udtalelser; jeg erkender, dette kan være ubehageligt for arbejderne, men jeg tror faktisk ikke, at det fra regeringens side er af ondskab over for arbejderne, at den vil have denne uges konflikt. Men der må jo være en forklaring. Det er den forklaring, vi efterlyste, og den kan vi altså ikke få.

J. O. Krag: Det interesserede mig at høre statsministeren i forarget tone tale om højt spil, om at socialdemokratiet drev højt spil. Hvem mon det er, der i denne sag driver et højt spil? Hvem er det, der sætter samfundsinteresser på kant? Hvem er det, der lader en konflikt løbe en uge, en konflikt, hvoraf en stor del er en meget omfattende lockout? Hvem er det, der bevirker, at 30.000-40.000 mand skal gå på gaden? Hvem er det, der driver højt spil med vor landbrugseksport? Jeg synes, den radikale ordfører havde nogle glimrende argumenter for, at det bør man ikke gøre. Ja men hvorfor gør man det så? Hvad er det, der bevirker, at denne ejendommelige politik føres? Hvem er det, der skal slås oven i hovedet? Det kan jo ikke være samfundet som sådan, den radikale statsminister vil slå oven i hovedet. Hvem er det? Jeg må spørge, som den foregående taler her gjorde: hvornår får vi forklaringen på det ejendommelige spil, der føres her, og hvem er det, der fører højt spil?

Det forekommer mig, at statsministeren blander indhold og procedure sammen. En regering kan udmærket godt gå til en opposition og anmode om dispensation fra de regler, der er om fristers overholdelse, uden samtidig at skulle have tilsagn om, at den samme opposition vil stemme netop for regeringens forslag. Jeg går ud fra, at regeringen har et flertal bag sig og stoler

på dette flertal og tager det ansvar, der følger med dette flertal, og jeg kan tilføje, at det da er sket for socialdemokratiske regeringer, at vi har måttet anmode om fravigelse af fristerne uden bagefter at se oppositionen stemme for det, vi foreslog. Det er såmænd også sket, mens det radikale venstre var regeringsparti, og jeg tror endog, det er sket, mens den nuværende statsminister var ordfører for et regeringsparti. Jeg tror, at statsministeren blander indhold og procedure sammen, ikke fordi han ikke selv kan holde disse to ting ude fra hinanden, men fordi han mener at have brug for at forvirre diskussionen for at dække over sin egen manglende forklaring.

Ja, det, der fra hr. Aksel Larsens side er sagt her om styrmandskonflikten og den dispensationsadgang, der først blev givet af socialdemokratiet og bagefter trukket tilbage, det er fuldstændig rigtigt. Man søgte den dispensation under urigtige forudsætninger. Arbejdsministeren var uvidende om, at der fra organisationernes side var truffet sådanne foranstaltninger, at konflikten ikke ville standse eksporten. Da det viste sig, at socialdemokratiet havde givet dispensationen under urigtige forudsætninger, ja, så måtte dispensationen selvfølgelig trækkes tilbage, da de rette forhold blev oplyst. Det er ikke noget, der kan belaste denne situation, der jo på det punkt er helt anderledes.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard):

Hr. Erling Dinesen mente i sit sidste indlæg, at det afgørende var, at regeringen ikke havde været i stand til at opnå forlig med landbruget, og jeg vil gerne bekræfte, at der ikke er tale om et sådant forlig. Jeg beskrev før, hvordan man tidligere har kunnet opnå forlig.

Jeg vil gerne sige, at regeringen har steds fremholdt, at vi anser den sammenkædning, som også tidligere har fundet sted, for at være utilfredsstillende og urimelig. Følgelig har vi ikke kunnet acceptere den. Jeg tror i øvrigt, at alle efterhånden, også de, der tidligere som ministre har accepteret denne sammenkædning, nu erkender, at det en en uting.

Så siger hr. J. O. Krag: hvem er det, der driver højt spil? Ja, hvem er det egentlig, der driver højt spil? Se, jeg sagde før, at

[Statsministeren.]

hvis en sag skulle hastes igennem på nogle få timer, så ville jeg anse det for nødvendigt, at der var et stort set enigt folketing bag denne beslutning. Jeg vil gerne sige, at regeringen har 3 ting, den ønsker. Den ønsker et hurtigt indgreb over for denne konflikt. Den ønsker konflikten standset, og den ønsker, at folketinget i enighed vil medvirke hertil. Af disse 3 ting ved vi nu, at den sidste ikke lader sig gennemføre, og med viden om, at et meget stort mindretal i folketinget vil stemme imod dette lovforslag, kan regeringen ikke anse det for tilrådeligt at gøre det til lov i løbet af få timer. Regeringen har nøjagtig det ønske, som er udtalt fra anden side, og som alle ved at regeringen har: at denne konflikt ikke får lov til at udvikle sig, så den kommer til at berøre de samfundsvigtige værdier og de livsvigtige områder, og regeringen vil handle ud fra dette ønske. Det er min opfattelse, at ved at bede om dispensation, sådan at lovforslaget kunne komme til første behandling i dag, er der netop åbnet mulighed for, at konflikten kan blive standset, så den ikke kommer til at ramme samfundsvigtige værdier og livsvigtige områder.

(Kort bemærkning).

J. O. Krag: Ja, jeg ved ikke, om det kun er mig, der undrer mig, eller om det er hele befolkningen. Det er dog ganske mærkeligt, at en flertalsregering kan være så lammet i sin handlekraft, at hvis den ikke får en meget bred tilslutning, ja, så kan den ikke gøre tingene med den hurtighed, hvormed den ellers nok plejer at være i stand til at handle. Jeg erindrer ikke, at det, da vi behandlede søfartskonflikten, var nogen betingelse for det indgreb, der jo foregik under mange skiftende og ejendommelige omstændigheder, at der var et meget bredt flertal. Der er så meget andet, der er vigtigt, som er blevet vedtaget i denne sal ved en ganske simpel majorisering, hvor statsministeren uden blusel har brugt sit flertal hen over hovedet på tingets oppositionspartier uden at tage hensyn til, hvad vi anførte, uden at tage hensyn til saglige argumenter, og jeg forstår på statsministeren, at sådan skal det også gå i fremtiden.

Det varer ikke længe, så skal en omfattende og indgribende byrdefordelingslov majoriseres igennem dette ting hen over de saglige argumenter, som oppositionen har, hen over de saglige argumenter, som kommunerne og deres organisationer har gjort gældende. Så er der rigtignok ikke den rysten på hånden eller den blusel hos statsministeren, som vi nu ser. Vi mangler en forklaring. Der er et eller andet i denne sag, der ikke er opklaret.

Statsministeren (*Hilmar Baunsgaard*):

Jeg tror ikke engang, hr. J. O. Krag undrer sig. Men hvis jeg troede på, at hr. J. O. Krag ikke kan se forskel på, at et folketingsflertal efter nogle måneders behandling af et forslag gennemfører det alene, og så dette, at et folketingsflertal på nogle ganske få timer gør det samme, så ville jeg undre mig. Men jeg ved, at hr. J. O. Krag kan se forskellen. Jeg vil også gerne sige, at det interesserede mig selvfølgelig, at hr. J. O. Krag sagde, at et flertal i visse situationer godt kan haste et forslag igennem folketinget, selv om det sker med beskeden majoritet. Det er et tilsagn, jeg vil erindre mig, om jeg nogen sinde føler at have et uafviseligt behov for at anvende det. Og må jeg så sige, at det kan ikke få regeringen til at ændre sin opfattelse af, at det ikke ville være tilrådeligt i dag at følge det råd, hr. J. O. Krag giver, og som han ikke selv tør følge.

(Kort bemærkning).

J. O. Krag: Jo, det ved jeg faktisk godt. Det kan ske for enhver regering, at man har brug for at gennemføre noget også på et forholdsvist ringe flertal. Jeg vil altid med taknemlighed erindre, da hr. Hilmar Baunsgaard og jeg gennemførte helhedsløsningen sammen; det var i øvrigt en god løsning, der tog vidtgående sociale og samfundsøkonomiske hensyn.

Der er visse ting, jeg ikke kan forstå. Jeg kan ikke forstå, hvorfor det i fjor, da der var søfartskonflikt, var rigtigt, korrekt og velovervejet at forsøge at handle i løbet af få timer, men nu skal samfundet have en uges konflikttab, for det har statsministeren bestemt. Han kan endnu ikke forklare os hvorfor.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Da der foreligger indstilling fra grupperne, skal jeg allerede i indeværende møde lade foretage valg af det udvalg, som det nu blev besluttet at nedsætte.

Man gik altså til:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om fornyelse af kollektive overenskomster på landbrugsområdet.

Valgt blev: *Ager Jensen, Haunstrup Clemmensen, Simonsen, H. C. Toft, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Enggaard, Niels Eriksen, Erik Hansen (Ålborg amt), Niels Helveg Petersen, Valbak, Erling Dinesen, Anker Jørgensen, Risgaard Knudsen, J. O. Krag, Helge Nielsen, Chr. Thomsen og Morten Lange.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om Statens Kunstfond.

(Lovforslaget (nr. 211) findes i tillæg A. sp. 4169, fremsættelsen i tidenden sp. 4647).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Bodil Koch: Det var en opmuntrende læsning i anledning af det fremsatte lovforslag at repetere forhandlingerne i tinget ved kunstfondlovens vedtagelse i 1964. Sjældent har der lyst en så enig glæde ud af alle ordførelser bortset fra de uafhængige, som jo heller ikke ville stemme for loven.

Men som rimeligt var, blev det bestemt, at loven skulle revideres efter en 3-årig periode. En kunstfondlov danner jo rammen om en så udefinerbar sektor i samfundet, hvor meningerne og synspunkterne brydes stærkt og klimaet hastigt skifter. En vurdering af kunstfondlovens administrative struktur må da også anses for nødvendig efter de første prøveår. Her vil jeg blot sige, at det forekommer mig, at strukturen med de 3-årige 3 mands udvalg synes jeg har fungeret på en måde, der gør det absolut ønskeligt, at vi som foreslået bibeholder denne ordening. Dog er det måske et spørgsmål, om 3 mands udvalgenes funktionsår ikke burde følge finansåret i stedet for kalenderåret, men det er jo en småting, vi kan drøfte i udvalget.

Da revisionen af kunstfondloven blev udskudt sidste år, havde prisudviklingen allerede dengang været sådan, at hvis blot rådighedsbeløbet i finansåret 1968-69 skulle være bragt op på samme værdistade som ved lovens vedtagelse i 1964, måtte det være øget med 800.000 kr. Nu foreslås beløbet forhøjet med 1,6 mill. kr., og det lyder jo ved første skud meget godt. Spørgsmålet er, om kunstfondmidlerne burde pristalsreguleres. Detaljerne må jo drøftes igen, som jeg sagde før, i udvalget.

Men der er ét bestemt punkt, jeg mener er så vigtigt, at jeg gerne vil nævne det allerede nu; det drejer sig om midlerne til udsmykningsopgaver. Der er igennem de sidste år vokset et meget stærkt behov op for kunstnerisk udsmykning overalt i landet, i skoler og på uddannelsesinstitutioner af enhver art, på rådhus, sygehuse, sociale institutioner osv., og det synes jeg er en af de virkelig positive virkninger af loven om kunstfonden, der her har haft en lykkelig folkelig bredside. På den måde får befolkningen en helt ny og nær forbindelse med god dansk kunst og får øjne og sind åbnet for kunstens værdi eller stimuleres måske til undren og eftertanke, og det er jo også nyttigt. Allerede den første kunstfondlov i 1956 havde et beløb til udsmykning, og det